

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

LAUPIAS SAMARIALAINEN VAI BARABBAS? EU:N NOPEAN TOIMINNAN JOUKKOJEN ROOLI KANSAINVÄLISESSÄ KENTÄSSÄ LIBERALISMIN JA REALISMIN KANNALTA

Pro Gradu

Kadetti

Tapani Siivola

90. Kadettikurssi

Pioneeri- ja suojelulinja

Maaliskuu 2007

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

Kurssi Kadettikurssi 90	Linja Pioneeri- ja suojelulinja
Tekijä Kadetti Kari Tapani Siivola	
Tutkielman nimi LAUPIAS SAMARIALAINEN VAI BARABBAS? EU:N NOPEAN TOIMINNAN JOUKKOJEN ROOLI KANSAINVÄLISESSÄ KENTÄSSÄ LIBERALISMIN JA REALISMIN KANNALTA	
Oppiaine, johon työ liittyy Strategia	Säilytyspaikka Kurssikirjasto (MpKK:n kirjasto)
Aika Maaliskuu 2007	Tekstisivuja 70 Liitesivuja 0
TIIVISTELMÄ EU on kehittänyt itselleen nopean toiminnan joukot, joilla se pyrkii vaikuttamaan kansainvälisessä kentässä. Euroopan unionilla on siis strategisia tavoitteita, joiden saavuttamiseen joukkoja tarvitaan. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää millaisia tavoitteita EU:lla on nopean toiminnan joukkojen käytölle liberalismin ja realismin kannalta. Tutkimus on luonteeltaan tulkitseva ja tarkastelee lähteitä kahden erilaisen näkökulman kautta. Näin tutkimuksessa on pyritty saamaan laajempaa kattavuutta aiheen tulkintaan. Tutkimuksessa tulkitaan EU:n julkilausumia ja nopean toiminnan joukkojen käyttöperiaatteita edellä mainituista teoreettisista lähtökohdista. Syynä käyttöperiaatteiden valintaan tutkimuskohteeksi on se tosiasia, että varsinaisia nopean toiminnan joukkoja ei ole vielä kertaakaan käytetty. Käyttöperiaatteilla pyritään kuvaamaan nopean toiminnan	

joukkojen käyttöä tulevissa tehtävissä. Tutkimusmenetelmänä olen käyttänyt kvalitatiivista asiakirjatutkimusta.

Tutkimuskysymykset ovat seuraavat: Mitä tulkintoja voidaan tehdä liberalismiin ja realismiin kautta EU:n nopean toiminnan joukkojen merkityksestä EU:lle kansainvälisessä kentässä? Mitä eroa ja yhtäläisyyksiä on EU:n julkilausutuilla tavoitteilla liberalismiin ja realismiin näkökannalta? Mitkä ovat ERRF:n toiminnan tavoitteet liberalismiin ja realismiin kannalta mahdollisissa tulevissa tehtävissä?

Molempien näkökantojen mukaan ERRF:n merkitys on toimia yhtenä EU:n uusista välineistä maailmanpoliittisten tavoitteiden saavuttamisessa. Teorioiden avulla avautuu erilaiset näkemykset EU:n tavoitteista, liberalismi korostaa EU:n roolia auttajana, kun taas realismi näkee nopean toiminnan joukot osana EU:n voimapolitiikan välineistöä.

Realismiin kannalta EU:n liberaalit julkilausumat ovat retoriikkaa, joiden takana unioni kykenee suorittamaan voimapolitiittisia toimiaan. Julkilausutuista tavoitteista realismi jakaa liberalismiin kanssa yhteisen näkemyksen EU:n turvallisuuden kehittämisen tarpeesta, jotta kyetään toimimaan paremmin nykyisiä uhkia vastaan.

Liberalismiin kannalta ERRF:n toiminnan tavoitteena on toimia osana suurempaa kokonaisuutta kansainvälisen lain ja järjestyksen luomisessa ja kehityksen mahdollistajana. Realismiin kannalta tehtäviä suoritetaan EU:n turvallisuuden ja kansainvälisten intressien saavuttamiseksi, jolloin jokaisessa kriisinhallintatilanteessa on erikseen punnittava saavutettavat hyödyt.

Liberalistiselta kannalta yhdeksi tärkeimmistä havainnoista näyttää nousevan se, että EU on halukas ja valmis lievittämään kansainvälisten kriisien aiheuttamaa sekasortoa ja humanitääristä ahdinkoa. Realistiselta kannalta taas yhdeksi tärkeimmistä havainnoista näyttää muodostuvan se, että EU pyrkii tietoisesti kasvattamaan vaikutusvaltaansa maailmanpoliittisena tekijänä.

AVAINSANAT

EU, nopean toiminnan joukot, turvallisuus- ja puolustuspolitiikka, kansainväliset suhteet, liberalismi, realismi

PRO GRADU

1. JOHDANTO	1
1.1 Tutkimuksen tausta ja teoreettiset lähtökohdat	1
1.2 Tutkimusasetelma	3
1.3 Tutkimuksen päämäärä ja tutkimuskysymykset	5
1.4 Rajauksia ja määritelmiä	6
1.5 Lähdeaineisto	7
2. LIBERALISMI JA REALISMI KANSAINVÄLISTEN SUHTEIDEN TUTKIMUSVÄLINEINÄ	9
2.1 Liberalismi	9
2.1 Realismi	13
3. EU:N NOPEAN TOIMINNAN JOUKOT	18
3.1 EU:n nopean toiminnan joukkojen rakenne	18
3.2 EU:n sotilaalliset operaatiot	23
3.3 EU:n aiemmat sotilaalliset operaatiot	24
3.3.1 Operaatio Concordia	24
3.3.2 Operaatio Artemis	24
3.3.3 Operaatio EUFOR DR Congo	25
3.4 EU:n nykyiset sotilaalliset operaatiot	27
3.4.1 Operaatio Althea	27
3.4.2 Operaatio Amis II Support	27

4. EU:N JULKILAUSUTUT TAVOITTEET LIBERALISMIN JA REALISMIN NÄKÖKULMASTA	30
4.1 Euroopan turvallisuusstrategian lähtökohdat	30
4.2 Euroopan turvallisuusstrategian tavoitteet	31
4.3 Euroopan turvallisuusstrategian merkitys	34
4.4 Euroopan turvallisuusstrategia liberalismien ja realismien kannalta	35
5. ERRF:N KÄYTTÖPERIAATTEET LIBERALISMIN JA REALISMIN NÄKÖKULMASTA	41
5.1 Taisteluosastojen operatiivinen käyttö	41
5.2 Operationaaliset tasot	42
5.2.1 Matalan tason sotilaalliset tehtävät	43
5.2.2 Keskitason sotilaalliset tehtävät	43
5.2.3 Korkean tason sotilaalliset tehtävät	44
5.3 White Paper	44
5.3.1 Skenaario I	45
5.3.2 Skenaario II	46
5.3.3 Skenaario III	47
5.3.4 Skenaario IV	48
5.3.5 Skenaario V	49
5.4 Käyttöperiaatteet liberalismien ja realismien kannalta	50
5.4.1 Operatiiviset tasot liberalismien ja realismien kannalta	52
5.4.2 Skenaariot liberalismien ja realismien kannalta	54

6. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	57
6.1 Johtopäätökset	57
6.1.1 Johtopäätökset luvusta: Nopean toiminnan joukot	57
6.1.2 Johtopäätökset luvusta: EU:n julkilausutut tavoitteet liberalismin ja realismin näkökulmasta	58
6.1.3 Johtopäätökset luvusta: ERRF:n käyttöperiaatteet liberalismin ja realismin näkökulmasta	59
6.2 Vastaukset tutkimuskysymyksiin	64
6.3 Pohdintaa	65
6.3.1 Yksittäinen valtio EU:n toimien kohteena: Case Kongo	66
6.3.2 Arvioita ERRF:n tulevaisuudesta	68
6.4 Aiheita jatkotutkimuksille	69
6.5 Tutkimuskritiikki	69
LÄHTEET	71

1. Johdanto

1.1 Tutkimuksen tausta ja teoreettiset lähtökohdat

Alkusysäyksenä EU:n nopean toiminnan joukkojen luomiselle voi pitää Bonnissa 19. kesäkuuta 1992 pidettyä WEU:n kokousta, jossa muun muassa sovittiin WEU:n operatiivisen roolin kasvattamisesta ja sotilaallisen joukon luomisesta WEU:n alaisuuteen.¹

Tästä sopimuksesta lähti liikkeelle kehitys, joka on johtanut siihen, että vuoden 2007 alusta alkaen EU:lla on ollut täydessä valmiudessa yhtäaikaaisesti kaksi taisteluosastoa.

Tällä välillä on ilmennyt EU:n kyvyttömyys puuttua kriisipesäkkeisiin mm. Ruandan ja entisen Jugoslavian alueella.² Tällaiset tekijät ovatkin olleet taustalla EU:n aloittamille sotilaallisille operaatioille Euroopassa ja Afrikassa. Nämä operaatiot ovat taas luoneet pohjaa nopean toiminnan joukkojen kehittämiseksi.

Euroopan Unioni on päätenyt kehittämään sotilaallista toimintakykyään nopean toiminnan joukkojen muodossa. Nopean toiminnan joukkojen luonne on sellainen, että ne kykenevät toimimaan Euroopassa ja myös sen ulkopuolella. Joukoilla on siis kyky toimia hyvin laajalla alueella maailmassa ja näin ollen sillä kyetään vaikuttamaan kansainvälisessä kentässä.

Euroopan Unionilla on siis tiettyjä strategisia ja maailmanpoliittisia tavoitteita, joihin sotilaallisella voimalla kyetään vastaamaan. Juuri nämä tavoitteet ovat mielenkiintoni kohteena. EU kokee tarvitsevansa sotilaallista voimaa päämääriensä saavuttamiseen. EU:n nopean toiminnan joukot ovat tärkeä osa unionin sotilaallista toimintakykyä. EU:n tarvetta nopean toiminnan joukoille voi selittää asetettujen julkisten tavoitteiden ja joukkojen käytön kautta.

¹ Western European Union Council of Ministers Petersberg Declaration

² EU Battlegroups, Theory and Development in the Light of Finnish-Swedish Co-operation, Mika Kerttunen, Tommi Koivula, Tommy Jeppson, Department of Strategic and Defence Studies, Series 2 no. 30, Helsinki 2005, s.6-7

Joukkojen käyttöä todellisuudessa ei voida tarkastella, koska nopean toiminnan joukkoja ei ole käytetty vielä kertaakaan. Tarkasteluun voi kuitenkin käyttää nopean toiminnan joukkojen yleisiä käyttöperiaatteita. Niitä tarkasteltaessa voidaan tulla tiettyihin johtopäätöksiin siitä, mitkä olisivat todennäköisiä taustalla vaikuttavia tavoitteita liberalismiin ja realismiin näkökannalta tarkasteltaessa.

Kun tarkastelee aihetta julkilausuttujen tavoitteiden kautta, havaitsee sen, että ne vaikuttavat lähtevän positiivisesta ihmiskäsityksestä ja siitä että EU haluaa auttaa ihmisiä maailmanlaajuisesti. Tämä vaikuttaa maailman politiikan tutkimuksen kannalta liberalistiselta lähestymistavalta, jota olen käyttänyt toisena teoreettisena lähestymistapana työssäni.

Se, että EU on luonut itselleen sotilaallista voimaa, on taas realistisen katsontakannan mukaan perusteltavissa vallan ja voiman, sekä turvallisuuden tavoittelulla. Lähtökohtaisesti tämä perusilmiö on syynä siihen, että käytän toisena teoreettisena lähestymistapana realismia.

Toisaalta EU:lla voi olla hyvinkin joukkojen käytölle molempien, liberalismiin ja realismiin, mukaisia tavoitteita. Ne eivät välttämättä sulje pois toistensa olemassaoloa. Välillä ne voivat luultavasti myös tukea toisiaan, esimerkiksi realistiselta kannalta tavoitteita tarkasteltaessa vaikuttaa siltä, että jos joukkojen käytöstä annetaan liberalistinen mielikuva, on toiminta yleisesti hyväksyttävämpää. Näin ollen tavoitteita, jotka olisivat realismiin mukaisia ja perustuisivat valtioiden oman edun tavoitteluun, voitaisiin edistää yleisen hyväksynnän ilmapiirissä. Tietysti saman kriisinhallintatoiminnan tuloksena voisi olla myös rauha ja kansainvälisen järjestyksen ylläpitäminen, jotka ovat liberalistisia tavoitteita.

On siis huomioitava, että joissakin tapauksissa liberaalit julkilausumat johtavat liberaaleihin tekoihin, mutta myös se, että liberaalin retoriikan alla voi olla realistisia tavoitteita, jolloin puhe on eri asia kuin teot.

Koska tarkastelun lähtökohdat ovat hyvin erilaisia, syntyy mielenkiintoisia tulkintoja samasta asiasta ja näkökulma tutkittavaan aiheeseen laajenee. Tämä on perimmäinen syy siihen, että olen valinnut kaksi teoreettista lähestymistapaa

tutkimukseeni. Olen käyttänyt tulkinnoissani teorioiden yleisiä periaatteita. Näin olen mahdollistanut laajemman näkökulman aiheen tarkastelulle. Mikäli olisin valinnut vain yhden tietyn suuntauksen edustajan molemmista teorioista, olisi näkökanta kavennut mielestäni liikaa.

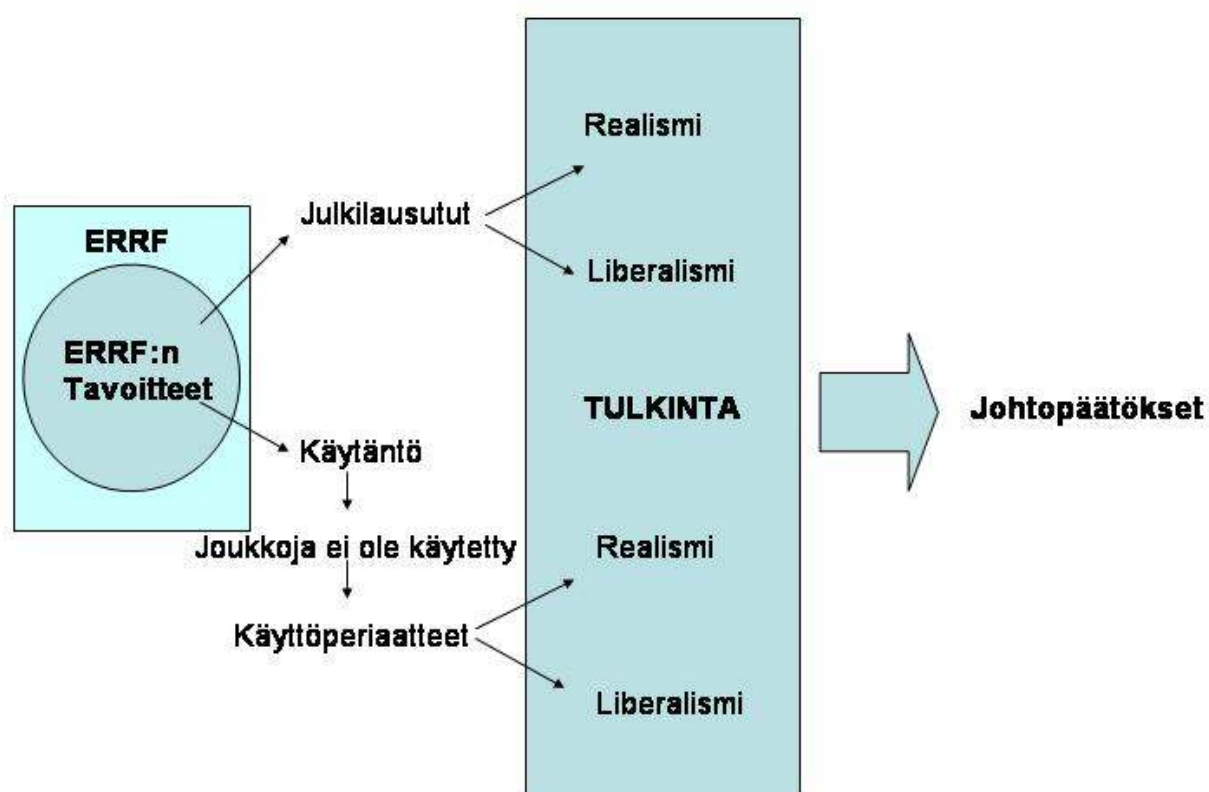
Haastavaksi tutkimuksen tekemisen teki se tosiasia, että EU:n nopean toiminnan joukot ja yleensäkin yhteinen turvallisuus- ja puolustuspoliittinen toiminta on melko uusi asia EU:lle. Tämän johdosta aihe ”elää” koko ajan ja uusimpien tietojen, sekä viimeisimpien muutoksien löytäminen on ollut hyvin työlästä. Kirjoitusprosessin edetessä olen usein uusimpia lähteitä tarkastellessani havainnut aiemman lähteen tietojen muuttuneen. Tämän takia on mahdollista, että tutkimuksen valmistuessa se ei kaikilta osiltaan ole välttämättä juuri sen hetken uusimpien tietojen mukainen, vaan saattaa sisältää osittain vanhentunutta tietoa. Tutkimuksen validius yksityiskohdissa ei siis ole ajallisesti tarkasteltuna välttämättä kovin pitkä. Siksi lukijan on hyvä tutustua tutkimuksen ohella sen valmistumisajankohtaa uudempiin lähteisiin, etenkin, mikäli lukija tarkastelee tutkimusta joitakin vuosia sen valmistumisen jälkeen. Tutkimuksesta voi saada näkökulmaa aiheen myöhemmälle tarkastelulle, etenkin jos myöhemmin tutkitaan aiheen kehitystä ja tekemääni tutkimusta pidetään tulkintana kyseisen ajankohdan ilmiöistä.

1.2 Tutkimusasetelma

Tutkimusmenetelmänä olen käyttänyt kvalitatiivista asiakirja- ja kirjallisuustutkimusta. Tutkin ja vertailen erilaisten lähteiden antamia näkemyksiä EU:n nopean toiminnan joukoista ja niiden tavoitteista realismin ja liberalismiin kautta. Tutkimukseni on siis lähteiden tulkintaa kahdesta teoreettisesta näkökulmasta. Aiheesta ei ole tehty aiemmin tutkimustöitä, mutta se liittyy suuremmissa mittakaavassa liberalismiin ja realismiin välillä käytyyn keskusteluun kansainvälisten suhteiden luonteesta. Tutkimus on jatkoa aiemmin tekemälleni EU:n nopean toiminnan joukkojen käyttöperiaatteita koskevalle tutkielmalle. Olenkin käyttänyt aikaisemman tutkielman tietoja hyväkseni tässä tutkimuksessa.

Tutkimuksessani pyrin luomaan pohjaa aiheen käsittelylle tarkastelemalla EU:n nopean toiminnan joukkoja rakenteen sekä EU:n aikaisempien- ja nykyisten sotilaallisten operaatioiden kautta. EU:n strategisia ja poliittisia tavoitteita pyrin selvittämään tutkimalla julkilausuttuja tavoitteita sekä joukkojen yleisiä käyttöperiaatteita. Tulkitsen julkilausumia ja käyttöperiaatteita realismin ja liberalismiin näkökulmasta. Näistä tulkinnoista rakennan johtopäätökseni.

Kuva 1: Viitekehys

Tutkimuksen sisällystä rakenteellisesti katsottaessa tarkastelen aluksi Realismia ja Liberalismia kansainvälisten suhteiden tulkintamalleina ja luon tutkimukselle teoreettisen pohjan. Esittelen teoreettista pohjaa kuvaavissa luvuissa erittäin molempien teorioiden tärkeimpiä historiallisia ja nykyaikaisia edustajia näkökantoinen, sekä yhteenvetona teorioiden yleisimmät periaatteet. Teoriaa käsittelevä osio on hyvin tiivistetty, koska ajatukseni on ainoastaan esitellä

kyseisten tulkintamallien perusajatuksia. Tarkemmat ajatusrakenteet lukija voi selvittää syventymällä tarkemmin kyseisten teorianmallien perusteoksiin.

Teoreettisen pohjan jälkeen siirryn EU:n nopean toiminnan joukkojen tarkasteluun rakenteen ja EU:n suorittamien sotilaallisten operaatioiden kautta. Vaikka luku on pääpiirteissään kuvaileva, olen analysoinut joitain luvun tekijöitä teoreettisten kehysten mukaisesti.

Seuraavissa luvuissa, joissa on tutkimukseni painopiste, analysoin julkilausuttuja tavoitteita ja joukkojen käyttöperiaatteita aiemmin mainituista teoreettisista näkökulmista. Lopetan raportin tekemiini johtopäätöksiin ja pohdintaan, luku on tutkimuksen kannalta tärkein. Esittelen siinä tiivistetysti kaikki tutkimuksen johtopäätökset ja niistä juontuvat yleiset johtopäätökset. Tämän jälkeen pohdin tutkimuksen herättämiä kysymyksiä. Tutkimuksen alkupään luvut ovat pääosin luonteeltaan kuvaavia ja loppupään luvut tulkitsevia.

1.3 Tutkimuksen päämäärä ja tutkimuskysymykset

Päämääränäni tutkimuksessa on selvittää millaisia tavoitteita EU:lla on nopean toiminnan joukkojen käytölle liberalismien ja realismien kannalta.

Pääkysymyksinä tutkimuksessani on:

- Mitä tulkintoja voidaan tehdä liberalismien ja realismien kautta EU:n nopean toiminnan joukkojen merkityksestä EU:lle kansainvälisessä kentässä?
- Mitä eroa ja yhtäläisyyksiä on EU:n julkilausutuilla tavoitteilla liberalismien ja realismien näkökannalta?
- Mitkä ovat ERRF:n toiminnan tavoitteet liberalismien ja realismien kannalta mahdollisissa tulevisissa tehtävissä?

1.4 Rajauksia ja määritelmiä

Vaikka nopean toiminnan joukkojen käyttöön liittyy hyvin läheisesti muutakin kuin sotilaallista kriisinhallintaa, pyrin pääasiassa tarkastelemaan aiheen sotilaallisia ulottuvuuksia, joten en kiinnitä huomiota juurikaan siviilikriisinhallintaan.

Suomen puolustusministeriö määrittelee *taisteluosaston* 1000 – 1500 henkilön vahvuiseksi osastoksi, joka on tiettyä tehtävää varten muodostettu osasto, jossa on yhteisessä johdossa vähintään kaksi samaa tai eri aselajia olevaa joukkoyksikköä.³ Tämä antaa hyvän yleiskäsityksen taisteluosaston suuruusluokasta ja rakenteesta.

Pekka Visuri määrittelee *kriisinhallinnan* yhteisnimitykseksi toimille, joilla pyritään estämään kriisin kärjistyminen ja tuho vaikutuksen leviäminen sekä luomaan edellytykset poliittiselle ratkaisulle.⁴

Käyttäessäni termiä *liberalismi* tarkoitan kansainvälisten suhteiden tutkimisessa käytettävää teoriasuuntautumista, joka tunnetaan myös mm. nimillä poliittinen liberalismi, poliittinen idealismi tai liberaali idealismi. Kirjoittaessani EU:sta liberalismiin näkökulmasta, pidän sitä ensisijaisesti yhtenäisenä jäsenvaltojen muodostamana kansainvälisen järjestelmän yksikkönä.

Käyttäessäni termiä *realismi* tarkoitan vastaavasti kansainvälisten suhteiden tutkimisessa käytettävää teoriasuuntautumista, joka tunnetaan myös nimellä poliittinen realismi. Kirjoittaessani EU:sta realismiin näkökulmasta, pidän sitä ensisijaisesti yksittäisten jäsenvaltojen muodostamana liittoumana kansainvälisessä järjestelmässä.

³ Declaration on European Military Capabilities, Military Capability Commitment Conference, Brussels, 22 November 2004, s.3, Suomen osallistuminen Euroopan Unionin taisteluosastoihin, puolustusministeriö, puolustuspoliittinen osasto, muistio 8.12.2004, EU Battlegroups Fact Sheet, EU Council Secretariat, EU BG 01, November 2005

⁴ Pekka Visuri, Turvallisuuspolitiikka ja strategia, WSOY, Juva 1997, s.490

Olen käyttänyt tutkimuksessani seuraavia lyhenteitä:

BG = Taisteluosasto (Battlegroup)

CIMIC = Siviili – sotilas yhteistyö (Civil-Military Cooperation)

EDA = Euroopan puolustustoimisto (European Defence Agency)

ESDP = Euroopan Unionin turvallisuus- ja puolustuspolitiikka (European Security and Defence Policy)

ESS = Euroopan turvallisuusstrategia (European Security Strategy)

EUBG = Euroopan Unionin taisteluosasto (European Union Battlegroup)

EUFOR= Euroopan Unionin joukot (European Union Force)

EUMC= Euroopan Unionin sotilaskomitea (European Union Military Committee)

EUMS= Euroopan Unionin sotilasesikunta (European Union Military Staff)

NBC = Ydin, biologinen, kemiallinen (Nuclear, biological, chemical)

ERRF = Nopeat toiminnan joukot (European Rapid Reaction Force)

SFOR= NATO:n operaatio Bosnia - Herzegovinassa (Stabilisation Force in Bosnia and Herzegovina)

WEU = Länsi-Euroopan Unioni (West European Union)

WMD = Joukkotuhoase (Weapon of Mass Destruction)

4CISTAR = Command, Control, Communications, Computers, Intelligence, Surveillance, Target Acquisition and Reconnaissance

1.5 Lähdeaineisto

Lähteinäni olen käyttänyt täysin julkisia asiakirjoja, julkaisuja, artikkeleita, päättäjien puheita ja internet -sivustoja. Pääosa lähdemateriaalistani on asiakirjoja ja julkaisuja. Tutkimuksen lähdemateriaali on pääosin englanninkielistä, mikä on asettanut omat haasteensa tutkielman tekemiselle. Olen suomentanut itse vapaasti lukemiani dokumentteja ja suomennokset ovat täysin itse tekemiäni. Osan termeistä ja lauseista olen jättänyt suomentamatta, jotta niiden alkuperäinen merkitys ei katoaisi teennäisen suomennoksen taakse.

Osa lähteistäni on EU:n tuottamaa materiaalia, joten äärimmäisen kriittisesti tarkasteltaessa (erityisesti realistisen näkökulman kannalta), se osa lähdemateriaalista ei ole luotettavaa. Syynä tähän on se, että toimija on tuottanut itsestään materiaalia, jolloin se on mahdollisesti subjektiivista ja voi sisältää harhaanjohtavaa tietoa. Olen käyttänyt materiaalia, kuitenkin pitäen mielessä tämän mahdollisuuden, ja pyrkinyt tarkastelemaan sitä tasapuolisesti molempien tutkimuksessani käyttämien teorioiden kautta.

2. Liberalismi ja realismi kansainvälisten suhteiden tutkimusvälineinä

Liberalismi ja realismi ovat kaksi keskeistä koulukuntaa kansainvälisten suhteiden tulkinnassa.⁵ Liberalismi ja realismi ovat olleet usein asetettuina vastakkain näkemyserojensa vuoksi. Siinä missä realismi painottaa suhteellista etua muihin valtioihin verrattuna, liberalismi korostaa yhteistyötä tukevaa absoluuttista etua. Siellä missä realismi havaitsee potentiaalisen konfliktin, liberalismi havaitsee potentiaalisen harmonian.⁶ Molempien teoreettisten koulukuntien ääripäiden välillä on paljon vaihtelua ja lähimmillään teoriat hyväksyvät joitain toistensa perusajatuksia.⁷

2.1 Liberalismi

Liberalismin historiallisia juuria on nähtävissä hyvinkin kaukana, mutta valistusajalla esiintyi useita liberalistisia aatteita esittäneitä henkilöitä. Valistusajan kirjoituksissa painottui kansainvälinen oikeus, usko edistykseen ja ihmisen vapauteen.⁸ Esimerkiksi John Locken kirjoituksissa korostuu perustuslailliset valtiot, joiden tehtävänä on taata kansalaisten vapaus ja onnellisuuden tavoittelu valvomalla ihmisoikeudet takaavaa lakia. Immanuel Kantin mukaan perustuslailliset ja toisiaan kunnioittavat valtiot pystyisivät lopulta saavuttamaan jatkuvan maailmanrauhan.⁹

Esimerkkinä liberalistisesta ulkopoliitikasta voidaan pitää Yhdysvaltojen presidentti Woodrow Wilsonin 14 kohdan ohjelmaa, joka toimi myös kansainliiton perustana.¹⁰ Nobelin rauhanpalkinnolla palkittu Wilson puhui mm. poliittisten päätösten

⁵ Turvallisuuspolitiikka ja strategia, s.202-203

⁶ Bruce Russett, Harvey Starr, David Kinsella, World Politics, The Menu for Choice, 7th Edition, Wadsworth 2004, s.345

⁷ Robert Jackson, Georg Sørensen, Introduction to International Relations, Theories and approaches, Oxford University Press 2003, s.125, David Baldwin ed., Neorealism and Neoliberalism, the Contemporary Debate, Columbia University Press 1993, s.9

⁸ Turvallisuuspolitiikka ja strategia, s. 208

⁹ John Locke, An Essay concerning Human Understanding, Oxford University Press, 1975, 68-69, Immanuel Kant, Perpetual Peace A Philosophical Sketch, Hans Reiss ed., Kant -Political writings, Cambridge University Press, 1991, s. 93-115, Kant, Immanuel, Groundwork of the Metaphysics of Morals, Cambridge University Press, 1997, Introduction to International Relations, s.107-108, John Keekes, Against Liberalism, Cornell University Press, 1997, s.2, Howard Williams, Moorhead Wright, Tony Evans, A Reader In International Relations And Political Theory, Open University Press 1993, s. 116

¹⁰ Turvallisuuspolitiikka ja strategia, s. 208-209, Introduction to International Relations, s.38

läpinäkyvyyden, vapaakaupan, aseistuksen vähentämisen ja ihmisten itsemääräämisoikeuden puolesta. Wilson korosti itsemääräämisoikeuden ja demokratian levittämistä, sekä kansainvälisen organisaation luomista valtioiden välisten suhteiden vakauttamiseksi. Näillä keinoin olisi mahdollista lopettaa sotiminen ja päästä jonkin asteiseen pysyvään rauhantilaan.¹¹

Näistä vanhoista ja usein utopistisiksi kutsutuista liberaaleista arvoista nousi 1900-luvun puolen välin jälkeen uusliberalismiksi kutsuttu suuntaus, joka uskoo kehitykseen ja muutokseen, kuitenkin torjuen liiallisen idealismin.¹²

Vaikka tietyt perusarvot ovat nykyaikaisilla uusliberalistisilla suuntauksilla samoja, on uusliberalismin sisällä olemassa myös useita erilaisia lähestymistapoja keskeisiin käsitteisiin, kuten yhteistyöhön. Sosiologisen suuntauksen omaavat liberaalit korostavat ei-valtiollisten yhteisöjen välisten suhteiden merkitystä. Tällaiset suhteet muodostuvat yksilöiden ja yhteisöjen välisestä keskustelusta. Karl Deutschin mukaan valtioiden välisten yhteisöjen tiukat keskinäiset siteet johtavat rauhanomaisiin suhteisiin, joilla on saatavissa suurempi lisäarvo, kuin ainoastaan sodan välttäminen. Useiden tämän suuntauksen kannattajien mielestä monikansallisten ihmisryhmien väliset suhteet auttavat muodostamaan yhteisöjä, jotka ovat olemassa valtioiden rinnalla tai saattavat jopa kilpailla niiden kanssa.¹³

Keskinäisiä riippuvuussuhteita korostavan näkemyksen mukaan etusijalla ovat ihmisten ja valtioiden välinen riippuvuus toisistaan sekä taloudellisen vaihdon keskinäiset siteet. Tämän näkemyksen mukaan ihmisiin ja valtioon vaikuttaa myös kaikki mitä tapahtuu omien toimien ulkopuolella. Vaikutus tapahtuu yhteistyötahojen toiminnan ja monimutkaisten riippuvuussuhteiden kautta. Robert Keohaneen mukaan seurauksena on se, että yhteistyön merkitys korostuu sotilaallisen voimankäytön sijaan ja hyvinvoinnista tulee valtioiden päätavoite turvallisuuden sijaan.¹⁴

¹¹ Introduction to International Relations, s.38

¹² Introduction to International Relations, s.48

¹³ Introduction to International Relations, s.49,105, 109

¹⁴ Robert O. Keohane, International Institutions and State Power, Westview Press, 1989, s.9-11, Introduction to International Relations, s.105, 112-116, Understanding International Relations, s.42-43

Institutionaalista näkökulmaa kannattavien liberaalien mielestä tärkeää on valtioiden välinen organisoitu yhteistyö. Kansallisvaltiot nähdään tärkeinä toimijoina kansainvälisissä suhteissa, mutta niiden rinnalle nostetaan kansainväliset instituutiot. Kansainväliset instituutiot helpottavat yhteistyön leviämistä ja auttavat valtioita pääsemään eroon niiden välisestä pelosta sekä luottamuksen puutteesta. Kollektiivisen turvallisuuden ajatus on yksi näkökulman perustekijöistä.¹⁵ Eräinä esimerkkeinä organisoidusta yhteistyöstä tämän suuntauksen edustajat pitävät NATO:a sekä Euroopan Unionia, jonka jäsenvaltioilla on mm. yhteisiä hallinnollisia elimiä ja poliittisia tavoitteita.¹⁶

Republikaaninen liberalistinen näkökulma korostaa demokraattisen valtiosäädön ja hallintomuodon tärkeyttä rauhanomaisten ja yhteistyöllisten suhteiden aikaansaamiseksi valtioiden välisissä suhteissa. Demokratioita pidetään rauhanomaisempina ja lakia noudattavampina kuin muita poliittisia järjestelmiä. Tämä herättää optimistisia ajatuksia pitkäaikaisesta maailmanrauhasta, koska demokratioiden määrä on kasvanut viimeaikoina huomattavasti. Seurauksena näkökulman mukaisesta toiminnasta olisi rauhanomaisempi maailma, jossa demokraattiset valtiot turvautuvat yhteistyöhön konfliktin sijaan.¹⁷

Ajatus demokratian rauhanomaisuudesta perustuu pääasiassa seuraavaan kolmeen asiaan. Kansa hallitsee valtiota valitsemalla edustajansa ja kontrolloimalla päätöksentekijöitään, kansa ei puolla sotaan ryhtymistä toisia demokratioita vastaan. Demokratiat jakavat samat moraaliset arvot ja pitävät rauhanomaista konfliktinratkaisua moraalisesti parempana kuin väkivaltaista ratkaisua. Lisäksi rauhaa demokratioiden välillä ylläpitää taloudellinen yhteistyö ja valtioiden keskinäinen riippuvuus toisistaan.¹⁸

Kaiken kaikkiaan liberalismissa pyritään löytämään erilaisia keinoja maailman tilanteen parantamiseksi. Konflikteja aiheuttavien tekijöiden ja ilmiöiden lainalaisuuksien löytäminen edistää liberalistien mielestä kehitystä kohti

¹⁵ Turvallisuuspolitiikka ja strategia, s. 209-210, Introduction to International Relations, s.117, 120, Chris Brown, Understanding International Relations, Macmillan Press Ltd. 1997, s.42

¹⁶ Introduction to International Relations, s.105, 117-120

¹⁷ Introduction to International Relations, s.105, 120-121

¹⁸ Introduction to International Relations, s.121

rauhanomaisempaa maailmaa.¹⁹

Liberalismi lähtee näkökannassaan yksilöstä ja yksilöiden muodostamista joukoista, kuten valtioista, yhtiöistä, organisaatioista ja järjestöistä. Liberalismin kannattajat omaavat positiivisen katsontakannan ihmisen luonteeseen, sillä järkiperäinen ajattelu kannustaa ihmiset keskinäiseen yhteistyöhön yhteisen hyvän hankkimiseksi.²⁰

Liberalismi hyväksyy kuitenkin ihmisen itsekkyyden ja kilpailevan luonteen, mutta uskoo ihmisillä olevan paljon yhteisiä intressejä, jotka johtavat ihmiset yhteistyöhön. Tästä seurauksena on se, että konfliktien lisäksi yhteistyöllä voidaan muokata kansainvälisiä suhteita. Kehityksen katsotaan olevan mahdollista yksilölliseltä tasolta kansainväliselle tasolle.²¹ Valtioita yhdistävien erilaisten taloudellisten ja institutionaalisten yhteyksien katsotaan ylläpitävän ja edistävän valtioiden välistä yhteistyötä, yhteistä koordinaatiota ja konfliktien väkivallattomien ratkaisujen löytämistä.²²

Liberalistisen katsontakannan mukaan valtion toimien tulisi taata kansalaisten vapaus ja tasa-arvo, oikeus omaisuuteen, sekä mahdollistaa kansalaisten onnen tavoittelu ja hyvä elämä.²³ Vapaus on keskeinen arvo liberalistiselle ajattelutavalle. Koska vapaus on yksilölle keskeistä, täytyy vapauksia rajoittavan lain ja poliittisten auktoriteettien olla oikeutettuja toimintaansa.²⁴ Lait ja instituutiot perustuvatkin moraaliin, normeihin ja periaatteisiin. Niiden noudattaminen esittää suurta roolia järjestyksen luomisessa kansainvälisiin suhteisiin ja ne voidaan nähdä liberalismien perushyveinä.²⁵

¹⁹ Turvallisuuspolitiikka ja strategia, s. 208-209

²⁰ Introduction to International Relations, s.105-107,135, Turvallisuuspolitiikka ja strategia, s. 208, Louis Klarevas, Political Realism, Harvard International Review, Vol. 26 (3), Fall 2004, Sirén, Torsti, Strategian laitokselle tehtävien tutkimusten rakenteellisia perusteita, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2003, s.2

²¹ Introduction to International Relations, s.105-107,135, Turvallisuuspolitiikka ja strategia, s. 208, Louis Klarevas, Political Realism, Harvard International Review, Vol. 26 (3), Fall 2004

²² World Politics, The Menu for Choice, s.26, Political Realism, Harvard International Review, Vol. 26 (3), Fall 2004

²³ Against Liberalism, s.4, Zdeněk Suda, Jiri Musil, The Meaning of Liberalism, East and West, Central European University Press 2000, s.94

²⁴ Stanford Encyclopedia of Philosophy, Liberalism, <http://plato.stanford.edu/entries/liberalism/> 28.2.2007 klo 10.10

²⁵ Harvard International Review, Vol. 26 (3), Fall 2004

Klassisen liberalismien ja realismin välillä vallitsi 1900-luvun alussa pääosin keskustelu ihmisen luonteesta ja moraalista vaikuttamisesta. Tästä keskustelu on siirtynyt kansainvälisten suhteiden tilaan. Uusliberalismin koulukuntien ajatuksia kansainvälisen politiikan monimutkaisesta vuorovaikutteisesta on kritisoitu mm. sillä, että tällaisia siteitä ja riippuvuuksia on ilmennyt historiassa kautta aikojen, eivätkä ne ole onnistuneet estämään väkivaltaisten konfliktien syttymistä. Lisäksi realistit ovat kriittisiä kansainvälisten järjestöjen merkityksestä itsenäisinä toimijoina kansainvälisissä suhteissa. Realistit pitävät niitä yksittäisten valtioiden voimapolitiikan pelikenttänä ja näin ollen kansainvälisen kentän anarkista luonnetta ei kyetä muuttamaan kansainvälisten organisaatioiden toimilla.²⁶

2.2 Realismi

Realistisen maailmankuvan historiallisina juurina nähdään antiikin Kreikan Thukydides ja hänen teoksensa Peloponnesolaissota, jossa ilmenee realismin voimapolitiikan mukaisesti tulkittavia syy- ja seuraussuhteita. Thukydideen mukaan valtioiden tulee sopeutua omaan asemaansa epätasaisesti jakautuneessa vallan kentässä ja harkita toimintansa asemansa mukaisesti, jotta ne voivat selviytyä ja kukoistaa. Thukydides mm. painottaa sitä, että päätöksillä on seurauksensa, eli päätöksiä tehtäessä täytyy harkita huolellisesti saavutettavat edut ja haitat.²⁷

Renessanssin aikainen Niccolò Machiavelli katsotaan myös realistisen perinteen jatkajaksi. Machiavellin kirjoituksissa korostuu erityisesti yksilöllisen moraalien ja etiikan merkityksettömyys valtion päätöksen teon yhteydessä. Valtion etujen mukaista on noudattaa reaali-politiikkaa ja edistää valtion omia intressejä.²⁸ Valtion ensisijaisina tavoitteina ja tärkeimpinä ulkopoliittikkaa ohjaavina tekijöinä ovat

²⁶ Introduction to International Relations, s.125-127

²⁷ Thukydides, Peloponnesolaissota I (kirjat I-IV), WSOY, Porvoo 1964, s.1-92, Turvallisuuspolitiikka ja strategia, s. 203, Introduction to International Relations, s.70-71, James Dougherty, Robert Pfaltzgraff Jr., Contending Theories of International Relations, A Comprehensive Survey, 3rd Edition, HarperCollinsPublishers, 1990, s.90, Benjamin Frankel, Roots of Realism, Frank Cass & Co. Ltd 1996, s.xi, 12-13

²⁸ Machiavelli, Niccolo, The Prince, The New American Library of World Literature Inc., 1962, s.52-58, Turvallisuuspolitiikka ja strategia, s. 204, Introduction to International Relations, s.72-73, Contending Theories of International Relations, 91, A Reader In International Relations And Political Theory, s.70, Roots of Realism, s.27

Machiavellin mukaan valtion turvallisuus ja selviytyminen.²⁹

1600 –luvulla eläneen englantilaisen Thomas Hobbesin teosta *Leviathan* pidetään realistisen maailmankäsityksen filosofisena klassikkona.³⁰ Teoksessa kuvataan valtion synnyn lähteneen ihmisen turvattomasta ja jatkuvasti uhatusta tilasta vihamielisessä elinympäristössä. Jatkuva olemassa olon uhka aiheuttaa sen, että ihmiset ryhtyvät yhdessä suojautumaan sitä vastaan, antaen vallan johtajalleen, mikä lopulta johtaa valtion syntymiseen. Toisaalta useiden valtioiden syntyminen aiheuttaa uuden, valtioiden välisen turvallisuusuhan. Valtio joutuu selviytymään anarkisessa kansainvälisessä ympäristössä, koska valtioita suojaavaa ja niiden yläpuolella olevaa maailmanhallintoa on mahdoton toteuttaa.³¹

Muita realisteiksi laskettavia tunnettuja historiallisia henkilöitä ovat mm. Carl von Clausewitz ja Otto von Bismark.³² Historiallisista kirjoituksista huolimatta systemaattinen kansainvälistä politiikkaa tutkivien teorioiden kehitys alkoi kuitenkin vasta ensimmäisen maailmansodan jälkeen.³³ Nykyaikaisen realismin pääsuuntauksia ovat uusklassinen realismi ja uusrealismi.

Uusklassisen realismin uranuurtajana voidaan pitää Hans Morgenthaut, jonka näkemyksen mukaan ihmiset ovat poliittisia eläimiä, joiden toimintaa selittävänä tekijänä on vallanhalu. Ihmisten vallanhaluinen toiminta johtaa hänen mukaansa väijäämättä konfliktiin.³⁴ Morgenthau'n valta- ja voimapolitiikkaa korostava näkemys, jossa selkeästi erotetaan henkilökohtainen ja poliittinen etiikka, sopi hyvin II maailmansodan jälkeiseen, juuri alkaneen kylmän sodan aikaan.³⁵

²⁹ Introduction to International Relations, s.73, Contending Theories of International Relations, s.91

³⁰ Turvallisuuspolitiikka ja strategia, s. 204

³¹ Turvallisuuspolitiikka ja strategia, s. 204, Introduction to International Relations, s.74-75, Contending Theories of International Relations, s.91, A Reader In International Relations And Political Theory, s.91

³² Turvallisuuspolitiikka ja strategia, s. 204- 205

³³ Contending Theories of International Relations, s.2

³⁴ Introduction to International Relations, s.76, Hans J. Morgenthau, Politics among Nations, The Struggle for Power and Peace, 3th ed., Alfred A. Knopf Inc., 1960, s.3-15

³⁵ Turvallisuuspolitiikka ja strategia, s. 205, Introduction to International Relations, s.78, Raimo Lintonen, Johdatus kansainvälisen politiikan tutkimukseen, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 1996, s.31-32

Morgenthaun mukaan politiikka on itsekkääseen ihmisluonteeseen juurtunut pysyvä ilmiö. Valtiot käyttävät välineinään voimapolitiikkaa tavoitteinaan valtion etujen ajaminen ja ihmisten perustarpeiden (ensisijaisesti turvallisuuden) tyydyttäminen. Vastuuntuntoisen valtiomiehen etiikka perustuu hänen mukaansa siihen, että valtiomiehen täytyy hyväksyä voimapolitiikan olemassaolo ja pyrkiä vaikuttamaan eettisesti parhaalla mahdollisella tavalla tietoisena siitä, että voimapolitiikassa on moraalisesti arveluttavia tekijöitä. Usein tämä ilmenee pahoina toimina (kuten sota) suurempien pahojen toimien estämiseksi.³⁶

Uusrealistisen näkökannan johtavana henkilönä voidaan taas pitää Kenneth Waltzia. Klassisista ja uusklassisista realisteista poiketen Waltz ei pyri antamaan ohjeita valtion johtajille, vaan pyrkii lähestymään aihetta tieteellisesti. Hänen teoriansa pohjautuvat klassiselle ja uusklassiselle realismille, mutta hän ei pidä teorioissaan merkityksellisinä ihmisen luonnetta ja valtioiden etiikkaa. Sen sijaan hän painottaa kansainvälisen järjestelmän rakennetta, sen interaktiivisia toimijoita ja järjestelmän muutoksia sekä jatkumoa. Erityisesti hän tarkastelee vallan suhteellista jakautumista.³⁷

Varsinaiset toimijat kansainvälisessä kentässä eivät ole hänen mukaansa sinänsä kiinnostavia, koska järjestelmän rakenteet pakottavat ne toimimaan tietyllä, jopa ennakoitavissa olevalla tavalla. Valtiot toimivat samalla tavalla ja suorittavat samoja perustoimintoja riippumatta niiden ideologioista tai kulttuurisista eroista, ne esimerkiksi keräävät veroja ja suorittavat ulkopoliittisia toimia, joten niiden sisäpoliittinen tarkastelu ei ole merkittävää. Erityisen tärkeäksi tekijäksi kansainvälisessä rakenteessa nousevat suurvallat. Niiden toiminta ja luhistuminen voi muuttaa kansainvälisen järjestelmän rakenteita sekä voiman jakautumista eri napojen välillä. Kaksinapainen kansainvälinen järjestelmä on Waltzin mukaan varmin tapa ylläpitää rauhaa ja vakautta anarkisessa kansainvälisessä kentässä.³⁸

³⁶ Politics among Nations, s. 3-15, s.233-259, Introduction to International Relations, s.78-79, Contending Theories of International Relations, s.95-97, A Reader In International Relations And Political Theory, s.192

³⁷ Introduction to International Relations, s.84, Contending Theories of International Relations, s.120-121, A Reader In International Relations And Political Theory, s.221, Kenneth Waltz, Robert O Keohane ed., Neorealism and its Critics, Columbia University Press, 1986, s.70-72

³⁸ Introduction to International Relations, s.84-85, Contending Theories of International Relations, s.120-121, Political Realism, Harvard International Review, Vol. 26 (3), Fall 2004, Neorealism and its Critics, s.70-72

Realismin eri näkökulmia yhdistää pessimistinen näkemys ihmisen luonteesta, joka aiheuttaa kansainvälisten suhteiden konfliktuaalisen luonteen ja asettaa sodankäynnin kansainvälisten konfliktien ratkaisevaksi tekijäksi. Valtioiden turvallisuutta ja selviytymistä pidetään hyvin merkittävinä arvoina. Lisäksi realistisessa katsomuksessa vallitsee skeptinen näkemys siitä, että kansainvälisessä politiikassa voisi olla valtion sisäiseen kehitykseen verrattavissa olevaa kehitystä.³⁹

Realistisen näkemyksen mukaan valtiot ovat merkittävimpiä toimijoita politiikassa kansainvälisten järjestöjen (esim. YK) ollessa ainoastaan niin vahvoja, kuin vahvimmat jäsenvaltiot haluavat niiden olevan. Valtioiden katsotaan olevan rationaalisia yksiköitä, jotka ajavat takaa samoja, valtioiden etujen määäämiä tavoitteita. Valtiot laskelmoivat järkipärisesti intressejään ja valtaansa verrattuna kilpailevien valtioiden vastaaviin, ulkopoliittikan toimiessa sisäpolitiikasta erotettavissa olevana työkaluna tavoitteiden saavuttamiseksi.⁴⁰

Valtioiden yläpuolella ei katsota olevan kansainvälistä järjestelmää hallitsevia auktoriteetteja, vaan valtiot kilpailevat keskenään anarkisessa ympäristössä. Itsenäisten valtioiden välillä ei katsota olevan kansainvälisiä moraalisia velvoitteita. Vaikka valtiot ovatkin oikeudellisessa mielessä samanarvoisia, valtiot ovat eriarvoisia tarkasteltaessa niiden merkitystä kansainvälisessä politiikassa. Valtioiden välistä voimatasapainoa pidetään hyvin merkityksellisenä, sillä sen katsotaan olevan rauhan ja turvallisuuden perustekijä.⁴¹

Realismille esitettyssä kritiikissä on mm. sanottu, että sen katsontakanta on liian kapea, eikä se huomioi tarpeeksi muita kansainvälisiin suhteisiin vaikuttavia merkittäviä tekijöitä. Tällaisina tekijöinä pidetään mm. ihmisluonteen yhteistyöllistä piirrettä, ei-valtiollisten toimijoiden ja yksittäisten henkilöiden merkitystä kansainvälisissä suhteissa, kansainvälisen lain merkitystä ja kansainvälisten

³⁹ Introduction to International Relations, s.68, 102-103, Bruce Russett, World Politics, The Menu for Choice, s.26, Political Realism, Harvard International Review, Vol. 26 (3), Fall 2004

⁴⁰ Introduction to International Relations, s.68, 102-103, World Politics, The Menu for Choice, s.26, Contending Theories of International Relations, s.23, 25, 81, Political Realism, Harvard International Review, Vol. 26 (3), Fall 2004, Strategian laitokselle tehtävien tutkimusten rakenteellisia perusteita, s.2

⁴¹ Introduction to International Relations, s.68, 102-103, World Politics, The Menu for Choice, s.26, Contending Theories of International Relations, s.23, 25, 81, Political Realism, Harvard International Review, Vol. 26 (3), Fall 2004

suhteiden kehittyvää luonnetta. Lisäksi kriitikot ovat sitä mieltä, että realismi ei tuo esille ajatusta siitä, että kansainvälinen politiikka on erilaisten kansainvälisen poliittisen näkemysten omaavien toimijoiden välistä vuorovaikutusta.⁴²

Myös joitakin realismin keskeisiä käsitteitä on kritisoitu. Esimerkiksi voimatasapainon käsitettä on kritisoitu siten, että valtion edun kannalta on tärkeintä sellainen tasapaino tai epätasapaino, mikä juuri sitä hyödyttää. Turvallisuuden kannalta ajateltuna olisi parempi olla vahvempi kuin yhtä vahva, kun valtiota verrataan mahdolliseen viholliseen.⁴³

Uusrealismin ja uusliberalismin välisessä keskustelussa on erityisesti noussut esiin kuusi keskeistä painopistettä. Keskustelua on käyty kansainvälisen anarkian luonteesta ja seurauksista, kansainvälisestä yhteistyöstä, suhteellisesta ja absoluuttisesta hyödystä, valtion tavoitteiden tärkeysjärjestyksestä, aikeiden ja kyvykkyyden vastakkainasettelusta, sekä instituutioista ja hallintojärjestelmistä.⁴⁴

⁴² Introduction to International Relations, s.96, Political Realism, Harvard International Review, Vol. 26 (3), Fall 2004

⁴³ Contending Theories of International Relations, s.33

⁴⁴ Neorealism and Neoliberalism, the Contemporary Debate, s.4-8

3. EU:n nopean toiminnan joukot

Joulukuussa 1999 Helsingissä pidetyssä Euroopan neuvoston kokouksessa EU:n jäsenvaltiot asettivat itselleen sotilaallisten toimintakyvyn tavoitteita jotka tunnetaan nykyisin Headline Goal nimellä. Sen tavoitteena oli saada 60.000 miehen vahvuiset joukot vuoteen 2003 mennessä, jotka kyetään asettamaan 60 päivässä ja ylläpitämään vuoden ajan, suorittamaan Petersbergin tehtäviä.⁴⁵ Tästä lähtökohdasta joukkoja on ryhdytty kehittämään kohti nykyistä kokoonpanoa ja toimintavalmiutta.

3.1 EU:n nopean toiminnan joukkojen rakenne

Nopean toiminnan joukot muodostuvat korkeassa valmiudessa olevista joukkokokoonpanoista, taisteluosastoista, jotka EU:n on kyettävä sijoittamaan nopeasti. Toimintavalmiudessa on kaksi taisteluosastoa kerrallaan puolen vuoden ajan, jonka jälkeen seuraavat kaksi siirtyvät valmiuteen ja ottavat toimintavastuun. Taisteluosastoja tuetaan meri- ja ilmatukiosilla.

Taisteluosasto, eli *Battlegroup*, on sotilaallinen voima, jolla kyetään reagoimaan nopeasti vaihtuvaan tilanteeseen. Se on pienin mahdollinen sotilaallisesti tehokas, uskottava, nopeasti sijoitettava, yhtenäinen joukkokokoonpano, joka kykenee yksinäisiin operaatioihin tai toimimaan ensimmäisessä vaiheessa osana suurempaa operaatiota.⁴⁶

BG on yhtymä, eli pataljoonan vahvuinen osasto, jota on vahvennettu tulituki- ja huoltoelementeillä. BG voi olla joko yhden kehysvaltion tai monikansallisen jäsenvaltioiden liittouman muodostama. Kuitenkin yhteistoimintakyky ja sotilaallinen tehokkuus ovat avainasemassa. Joukon tulee olla yhdistettynä joukkoesikuntaan sekä ennalta suunniteltuihin operationaalisen ja strategisen toiminnan mahdollistaviin tekijöihin, kuten strategiseen kuljetukseen ja logistiikkaan. Jäsenvaltiot voivat myös

⁴⁵ Helsinki European Council, 10 and 11 December 1999, Presidency Conclusions

⁴⁶ EU Battlegroups Fact Sheet

osallistua tarjoamalla erityisiä toimintakykyä syventäviä yksiköitä, joilla on lisäarvoa taisteluosastoille.⁴⁷

Tähän mennessä seuraavat jäsenvaltiot ovat sitoutuneet muodostamaan kolmetoista yhden tai useita eri kansalaisuuksia sisältävää taisteluosastoa EU:n nopean toiminnan joukkoihin:⁴⁸

- Ranska
- Italia
- Espanja
- Iso-Britannia
- Ranska, Saksa, Belgia, Luxemburg ja mahdollisesti Espanja
- Ranska ja Belgia
- Saksa, Hollanti ja Suomi
- Saksa, Itävalta ja Tshekki
- Italia, Unkari ja Slovenia
- Italia, Espanja, Kreikka ja Portugali
- Puola, Saksa, Slovakia, Latvia ja Liettua
- Ruotsi, Suomi, Viro ja Norja EU:n ulkopuolisena valtiona
- Iso-Britannia ja Hollanti

Lisäksi seuraavat jäsenvaltiot ovat tarjonneet toimintakykyä syventäviä joukkoja BG:lle:⁴⁹

- Kypros (lääkintäjoukon)
- Liettua (vedenpudistusyksikön)
- Kreikka (Ateenan merenkulun hallintakeskuksen)
- Ranska (perusrakenteen kansainväliselle ja siirrettävälle joukkojen esikunnalle)

⁴⁷ Declaration on European Military Capabilities, s.3, EU Battlegroups Fact Sheet, Suomen osallistuminen Euroopan Unionin taisteluosastoihin, s.1-2

⁴⁸ Declaration on European Military Capabilities, s.9, Juhani Kaskeala, Taisteluosastojen perustaminen ei tuo muutoksia EU:n kriisinhallintatehtäviin, Puolustusvoimain komentajan esitelmä Rotarien 100- vuotisjuhlakokouksessa Turussa 23.2.2005, s.6

⁴⁹ Declaration on European Military Capabilities, s.9

Se, että usea EU valtio on sitoutunut nopean toiminnan joukkoon luo huomattavat mahdollisuudet kehittää joukkojen toimintakykyä. Taloudellisessa ja laadullisessa mielessä maiden suuri määrä lupaa sitä, että joukot on kalustettu ja koulutettu korkeatasoisesti. Toisaalta taas erilaisten maiden suuri määrä myös tarkoittaa toiminnan hankaloitumista esimerkiksi kielitaidon, joukkojen koulutuksen, organisaatioiden yhdistämisen ja kaluston kannalta. Helpotusta tähän tuo kuitenkin se, että suurin osa osallistujamaista on NATO:n jäseniä. Näin osalla joukoista on jo valmiiksi kokemusta yhteistoiminnasta toistensa kanssa.

Liberalismin kannalta ajateltuna useiden jäsenvaltojen intressit kohtaavat ja monenkeskinen yhteistyö tarjoaa mahdollisuuden kehittää kansainväliseen järjestelmään lisää lakia ja järjestystä ylläpitäviä voimia. Mutta koska kaikki EU:n jäsenvaltiosta eivät ole mukana tarjoamassa sotilaallista toimintakykyään koko EU:n käyttöön, on tulkittavissa että valtio ryhtyy yhteistyöhön muiden kanssa ainoastaan silloin kun siitä on hyötyä omille intresseille, joka on realismin mukainen ilmiö.

EU:n pyrkimyksenä on kyetä tekemään päätös operaation aloittamisesta viiden päivän sisällä Euroopan neuvoston hyväksymästä kriisinhallintakonseptista. Joukkojen sijoittamisessa tavoitteena on se, että joukot ryhtyvät suorittamaan tehtävää viimeistään kymmenen päivän sisällä EU:n päätöksestä aloittaa operaatio. Tämä vaatii BG:lta sen, että niiden on kyettävä 5 - 10 päivän valmiuteen. Taisteluosastot ovat käytettävissä Petersbergin tehtäviin ja ESS:ssä ilmoitettuihin tehtäviin. Taisteluosastot tulisivat olla ylläpidettävissä tehtävän loppumiseen asti tai siihen asti, kun jokin toinen joukko vapauttaa ne vastuusta. Joukkojen tulisi kyetä toimimaan 30 päivän ajan. Tämä aika on jatkettavissa 120 päivään, mikäli joukolle kyetään hankkimaan tarvittavat täydennykset.⁵⁰

⁵⁰ Declaration on European Military Capabilities, s.4

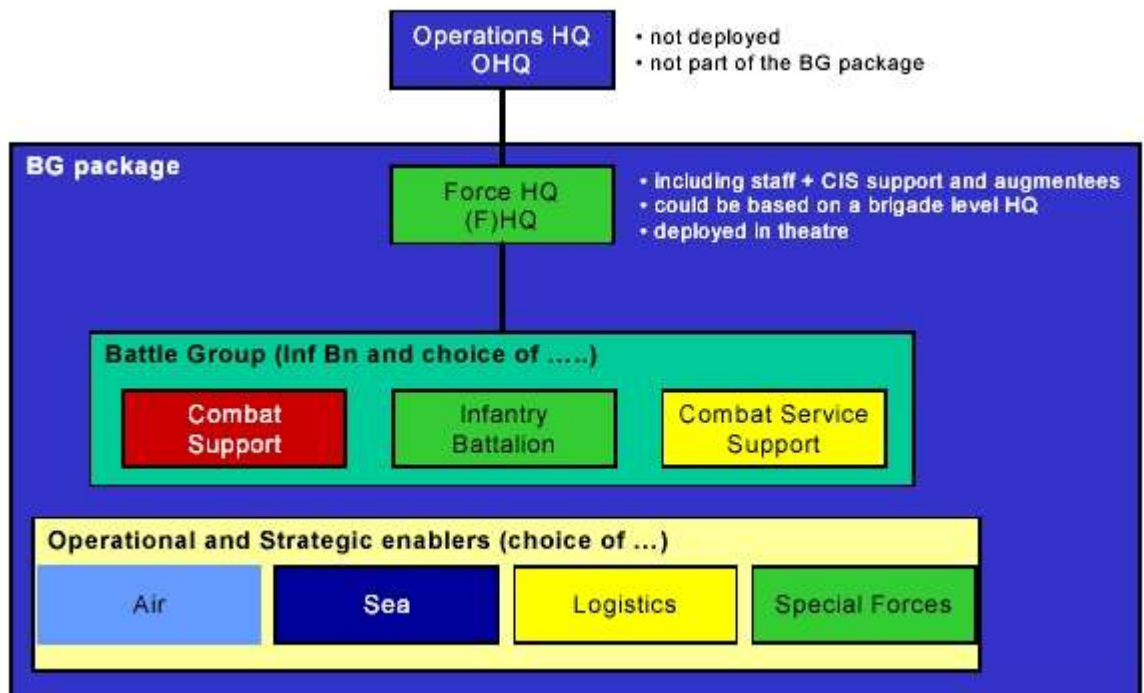
Kuva 2: Päätöksenteon ja toiminnan aikataulu⁵¹

Se, että millaisia joukkoja ESS:n ja Petersbergin mukaisissa tehtävissä tarvittaisiin, riippuu täysin tehtävästä ja sen asettamista tarkemmista olosuhteista. Joukkojen käyttö voisi vaihdella alueellisessa konfliktissa tarvittavasta BG:sta terrorismin torjumiseen käytettyyn erikoisjoukkoon. Todennäköistä kuitenkin on, että kaikissa tehtävissä, kuten esimerkiksi tavanomaisessa rauhan turvaamisessa, ei nopean toiminnan joukkoja käytettäisi.

Taisteluosaston rakenne on seuraava:

Kuva 2: BG:n yleinen rakenne⁵²

⁵¹ EU Battlegroups Fact Sheet, s.2

⁵² EU Battlegroups Fact Sheet, s.2

Organisaatiosta on luotu rakenteeltaan sellainen, että sen tulisi kyetä täyttämään asetettu vaatimus itsenäisestä toimintakyvystä ja nopeasta sijoittamisvalmiudesta. Lisäksi sen tulisi olla selviytymiskykyinen ja korkea taistelukelpoisuudeltaan.

Perusrakenteesta: joukkoesikunta, taisteluosasto sekä operationaaliset ja strategiset mahdollistajat, löytyy itsenäiseen toimintaan tarvittavat peruselementit. Johtamiskyky voidaan toimittaa alueelle erillisenä ja eri aikataulussa kuin taisteluosasto. Operationaaliset ja strategiset mahdollistajat pitävät sisällään kaikkea ilma- ja merikuljetuskyvystä huoltoon. Operatiivisten ja strategisten mahdollistajien toiminnasta riippuu BG:n kyky päästä nopeasti toimialueelle, saada lisää toimintamahdollisuuksia ja ylläpitää taistelukykyä. Ja lopuksi rakenteesta löytyy varsinainen BG, jonka tehtävänä on suorittaa sotilaallisia kriisinhallintatoimia.

Kun tarkastelee pelkkää taistelevan osan rakennetta, ottamatta huomioon joukkoesikuntaa tai operationaalisia ja strategisia mahdollistajia, havaitsee että sen rakenne on samanlainen kuin suuremmassa kehyksessä. Rakenteessa on johto-osat, taisteluosat ja tukiosat. Tämä mahdollistaa joukon itsenäisen toiminnan joksikin aikaa, mikäli ylempään organisaatioon ei kyetä olemaan yhteydessä.

Taulukko 1: Varsinaisen taisteluosaston rakenne⁵³

<p><u>BATTLEGROUP</u></p> <p>Mechanized Infantry Battalion</p> <ul style="list-style-type: none"> - Headquarters - Headquarters Company - 2 x Mechanized Infantry Companies - 1 x Light Infantry Company - Logistic Company <p>Combat Fire Support</p> <ul style="list-style-type: none"> - Fire Support Company/Battery - Engineer Platoon - Air Defence Platoon - Reconnaissance Platoon - Intelligence Platoon/Teams
--

⁵³ EU Battlegroups, s.30

- Helicopter Support Unit
- Combat Service Support**
- Logistic Company
- Medical Platoon
- Military Police Platoon

Se, että joukko on mekanisoitu kohottaa joukon selviytymiskykyä ja mahdollistaa nopean toiminnan ja liikkuvuuden. Myös vahva tulitukiosasto nostaa joukon taistelutehokkuutta ja iskukykyä, ja tätä kautta myös selviytymiskykyä. Varsinaisiin tarkempiin taistelutaktisiin tekijöihin en ota kantaa, koska se ei anna lisäarvoa strategiselle tarkastelulle.

Kaiken kaikkiaan EU:n nopean toiminnan joukot ovat siis EU:n strategisia tavoitteita toteuttamaan pyrkivä joukko, joka rakentuu itsenäisiin taisteluihin kykenevistä taisteluosastoista. EU:lla on tällä hetkellä kokemusta sotilaallisista operaatioista, kuten seuraavasta alaluvusta selviää, mutta varsinaisia nopean toiminnan joukkoja ja taisteluosastoja ei ole vielä toistaiseksi käytetty.

3.2 EU:n sotilaalliset operaatiot

Euroopan Unioni on suorittanut yhteisiä kriisinhallintaoperaatioita jo ennen varsinaisten nopean toiminnan joukkojen perustamista. Erilaisia operaatioita on suoritettu jo 16, joista viisi sotilaallisia operaatioita. Osa näistä operaatioista on vieläkin toiminnassa. Nämä yhteistoiminnassa suoritettavat operaatiot ovat olleet viitoittamassa nopean toiminnan joukkojen kehitystä ja osoittaneet EU:n kykenevän sotilaalliseen yhteistoimintaan.⁵⁴

Operaatioiden jaottelu sotilaallisiin ja siviilioperaatioihin on vaikeata, koska ne liittyvät hyvin läheisesti toisiinsa. Sotilasoperaatioiden sisällä on usein siviilioperaatioita ja siviilioperaatiot saattavat tarvita sotilaallista tukea. Esimerkiksi EUMS:iin kuuluu

⁵⁴ Impetus, Bulletin of the EU Military Staff, Autumn/Winter 2006, s.12

orgaanisena osana Civil – Military Cell. Olen käyttänyt EU:n siiviili- ja sotilastehtävien jaotteluna EUMS:n Impetus- nimisessä julkaisussa käyttämää jakoa.⁵⁵

3.3 EU:n aiemmat sotilaalliset operaatiot

3.3.1 Operaatio Concordia

Makedoniassa vuonna 2003 toteutettu operaatio Concordia oli EU:n ensimmäinen sotilaallinen operaatio. Operaatio Concordiassa EU otti vastaan NATON Allied Harmony operaation ja jatkoi sitä omalla nimellään. Operaatio koostui noin 350 henkilöstä, jotka edustivat 27 valtiota. Concordian päätyttyä joulukuussa jatkui alueella EU:n poliisioperaatio Proxima.⁵⁶

Vaikkakin operaatio toimi kohtalaisen hyvin, se oli kuitenkin pienikokoinen ja se tapahtui suhteellisen rauhallisena aikana. Kuitenkin se oli poliittiselta merkitykseltään merkittävä, koska se sisälsi vaativaa koordinoitua NATO:n kanssa.⁵⁷

3.3.2 Operaatio Artemis

Operaatio Artemis Kongossa vuonna 2003 oli ensimmäinen EU:n alueensa ulkopuolella toteuttama sotilaallinen tehtävä. Operaatio sai EU leiman, vaikkakin se oli alun perin Ranskan johtama ja hallinnoima operaatio. Artemis oli kahdella tavalla uraa uurtava: se oli sekä autonominen ja Euroopan ulkopuolinen, sekä luonteeltaan rajattu operaatio.⁵⁸

⁵⁵ Impetus, Autumn/Winter 2006, s.4-5,9,12

⁵⁶ EU Crisis Response Capability Revisited, s.48, The Headline Goal, Gustav Lindström, EUISS, Updated April 2005, s.2

⁵⁷ EU Crisis Response Capability Revisited, s.48

⁵⁸ EU Crisis Response Capability Revisited, s.46, ESPD Security Newsletter, Issue 2, June 2006, s.15, Impetus, Bulletin of the EU Military Staff, Spring/Summer 2006, s.18

Operaatio oli onnistunut. Sen tavoitteina oli ollut ainoastaan turvata Bunian lentokenttä, sekä rauhoittaa ja luoda Buniasta turvallinen alue. Näin mahdollistettiin alueen palauttaminen YK:n hallintaan ja pakolaisten palaaminen alueelle.⁵⁹

Syy siihen, että operaatio oli yleensäkin mahdollinen, liittyy nimenomaan juuri siihen, että se oli luonteeltaan rajattu. International Crisis Groupin EU Crisis Response Capability Revisted –raportti vuodelta 2005 asetti kyseenalaiseksi sen, että oliko operaatio yksittäinen tapaus, vai oliko sen merkityksenä antaa EU:lle itsevarmuutta kehittää suurempaa kapasiteettia osallistua Euroopan ulkopuolisiin kriiseihin?⁶⁰

Asiakirjoja tarkasteltaessa vastaus tähän kysymykseen on jälkimmäinen, sillä EU:n nopean toiminnan joukkojen käyttöperiaatteista löytyy tällaista tehtävää vastaava toimintamalli ja operaatio EUFOR DR Congo:n toteuttaminen huhtikuussa 2006 on todiste vastaavanlaiseen operaatioon valmistautumisesta.⁶¹ Kaiken kaikkiaan operaatio Artemiksen on katsottu myötävaikuttaneen ratkaisevasti EU:n nopean toiminnan joukkojen luomiseen.⁶²

EU on siis lähtökohtaisesti valmistautunut operaatio Artemiksen tyyppisiin tehtäviin. Se, että milloin nopean toiminnan joukkoa käytettäisiin vastaavassa tehtävässä, on täysin eri asia. Realistisen näkökulman pohjalta operaation toteutuminen olisi riippuvainen saavutettavista eduista. Liberalistisen näkökulman pohjalta operaatio toteutettaisiin, mikäli olemassa olevat realiteetit sen vain sallisivat.

3.3.3 Operaatio EUFOR DR Congo

EU aloitti operaatio EUFOR DR Congon YK:n pyynnöstä huhtikuussa 2006. Sen tarkoituksena oli tukea YK:n MONUC – operaatiota Kongossa, jonka tarkoituksena on vakauttaa aluetta. Operaation taustalla on ajatus siitä, että EU:n joukot tukevat YK:ta mikäli sillä loppuu kyky suorittaa mandaattiaan. Joukkojen tehtävänä oli

⁵⁹ EU Crisis Response Capability Revisted, s.46, Impetus, Spring/Summer 2006, s.18, European Defence, s.64

⁶⁰ EU Crisis Response Capability Revisted, s.46

⁶¹ EU Battlegroups, s.36, Defence Equipment For European Crisis Management, Working Paper, POLI 123 EN, s.31, European Defence, A proposal for a White Paper, report for an independent Task Force, EUISS, May 2004, s. 77, ESPD Security Newsletter, Issue 2, June 2006, s.15

⁶² Yhteisten arvojen puolesta?, Suomi ja EU:n kriisinhallinta, Tuomas Forsberg, Tiina Jortikka-Laitinen, Kimmo Lähdevirta, Heikki Savola, Teija Tiilikainen, Eurooppa-tiedostus, 189/2006, s.26

suojella siviilejä toiminta-alueellaan ja suojata Kinshasan N'Dolon lentokenttää sekä pienempää N'Djillin lentokenttää. EUFOR DR Congon joukkoja oli yli 1000 sotilasta Kinshasassa ja tarpeen vaatiessa nopeasti alueelle sijoitettava pataljoonan kokoinen osasto Gabonissa.⁶³

Operaatioissa kyettiin käyttämään hyväksi aiemman Artemis – operaation kokemuksia yhteistyöstä YK:n kanssa. Operaatio vaikutti olevan varautumista aiemman Artemis – tyyppisen operaation tapahtumiin, jolloin EU:n joukot onnistuivat rauhoittamaan Bunian alueen, jossa YK:n MONUC operaation sotilaalliset keinot loppuivat kesken ja jonka mandaatti ei mahdollistanut YK:n toimia alueen rauhoittamiseksi.⁶⁴

EUFOR DR Congo on mielenkiintoinen operaatio siitä syystä, että siinä on selkeästi havaittavissa nopean toiminnan joukkojen tyyppinen toimintamalli. Alueella toimii sotilasosasto, jonka tehtävänä oli suojella Kinshasassa lentokenttiä ja suurempi sotilasosasto Gabonissa toimintavalmiudessa.⁶⁵ Lentokenttien suojaamisella pystyttiin mahdollistamaan pataljoonan kokoisen osaston (huom. BG:n koko) nopea saapuminen toiminta-alueelle tarvittaessa. Käytännössä alueella toimiva osasto toimi etujoukkona ja toiminnan mahdollistajan varsinaiselle pääjoukolle (katso luvut 3.1 ja 5.1).⁶⁶ Lisäksi operaation lyhyt kesto, sen loppuminen neljä kuukautta vaalien ensimmäisen kierroksen jälkeen, jolloin väkivallan todennäköisyys oli suurin, on kestoiltaan nopean toiminnan joukkojen aikataulun mukainen.

⁶³ Impetus, Autumn/Winter 2006, s.14, ESPD Security Newsletter, Issue 2, June 2006, s.15, Council Joint Action 2006/319/CFSP of 27 April 2006 on the European Union military operation in support of the United Nations Organisation Mission in the Democratic Republic of the Congo (MONUC) during the election process, s.2, United Nations Security Council, Resolution 1671 (2006), Adopted by the Security Council at its 5421st meeting, on 25 April 2006, S/RES/1671(2006), s.2-3, EUFOR RD Congo: The Mission, Factsheet, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/The_mission.pdf

⁶⁴ ESPD Security Newsletter, Issue 2, June 2006, s.15

⁶⁵ ESPD Security Newsletter, Issue 2, June 2006, s.15, United Nations Security Council, Resolution 1671 (2006), s.2-3, EU Support to the DRC During the Election Process, DRC Elections 2006 Background, Council of the European Union, General Secretariat, RDC/02/EN, June 2006, s.3

⁶⁶ EU Support to the DRC During the Election Process, RDC/02/EN, June 2006, s.3

3.4 EU:n nykyiset sotilaalliset operaatiot

3.4.1 Operaatio Althea

Althea on EU:n käynnissä oleva operaatio Bosniassa. EU:n EUFOR otti vastaan joulukuussa 2004 NATO:n sotilaallisen SFOR operaation.⁶⁷ Althea nimeä kantavalla operaatiolla on useita lyhyt-, keskipitkä-, ja pitkäkestoisia tavoitteita, joita ovat.⁶⁸

- Turvallisen ympäristön takaaminen Daytonan/Pariisin rauhansopimuksen toteuttamiselle.
- Vahvistaa paikallisen kapasiteetin rakentamista.
- Tukea Bosnia - Herzegovinan omia pyrkimyksiä kehitystä kohti EU:n jäsenyyttä.
- Avustaa kehitystä stabiiliksi, toimivaksi, rauhalliseksi ja monikansalliseksi Bosnia – Herzegovinaksi.⁶⁹

Operaatio on EU:n suurin sotilaallinen operaatio tähän mennessä. Siinä on mukana tällä hetkellä noin 6000 henkilöä 34 maasta, joista 22 on EU:n jäsenvaltioita.⁷⁰

Operaation tavoitteita tarkastellessa havaitsee, että EU pyrkii liberalismiin mukaisesti kehityksen kautta rauhoittamaan aluetta lopullisena tavoitteenaan rauha. Keinona mainitaan myös alueen tukeminen kohti mahdollista EU jäsenyyttä, mikä kertoo pyrkimyksestä keskinäisten riippuvuussuhteiden luomiseen, joilla pyritään vahvistamaan yhteistyötä ja sitä kautta tukemaan alueen rauhanomaista kehitystä. Vaikka alueen rauha ja vakaus ovatkin unionin tavoitteena, eivät ne pois sulje EU:n realistisia tavoitteita oman turvallisuuden edistämisestä ja talouden vakauttamisesta.

3.4.2 Operaatio Amis II Support

Operaatiota toteutetaan Sudanin Darfurissa ja sen päämääränä on tukea Afrikan Unionin pyrkimyksiä vakauttaa oloja alueella. Operaatio aloitettiin Afrikan Unionin pyynnöstä tammikuussa 2004 ja se on luonteeltaan CIMIC -tyyppinen operaatio. EU

⁶⁷ EU Crisis Response Capability Revisited, s.50, Impetus, Autumn/Winter 2006, s.13

⁶⁸ The Headline Goal, s.2, Impetus, Autumn/Winter 2006, s.13

⁶⁹ The Headline Goal, s.2

⁷⁰ Impetus, Autumn/Winter 2006, s.13

tukee operaatiota logistiikalla, sotilaiden ja siviilien koulutuksella ja kuljetusresursseilla (ml. ilmakuljetukset). Tehtävässä palvelee vähäinen määrä joukkoja: 16 poliisia, 19 operatiivista ja logistista suunnittelijaa sekä 11 sotilastarkkailijaa.⁷¹

Tähän mennessä suoritetuista ja parhaillaan meneillä olevista operaatioista voi päätellä sen, että EU on päässyt alkuun sotilaallisessa kriisinhallinnassa. Operaatiot ovat olleet luonteeltaan joko suuremman operaation tukemiseen liittyviä tai NATO:n aloittamien operaatioiden jatkamista. Operaatiot ovat olleet hyvin erityyppisiä ja niiden vaatimustaso on kasvanut EU:n yhteisen sotilaallisen kyvykkyyden kasvaessa. Nämä operaatiot ovat luoneet pohjaa nopean toiminnan joukkojen kehittämiseksi. Erityisesti viimeisimmän EUFOR DR Congon rakenne ja mandaatti ovat selkeästi varautumista nopean toiminnan joukkojen tyyppisen voiman käyttöön. EU ei ole kuitenkaan alusta pitäen aloittanut yhtään suurempaa itsenäistä operaatiota. EU:lla on siis pääosin kokemusta kohtalaisen pienikokoisista ja kestoaltaan lyhyehköistä operaatioista.

EU ei ole siis halunnut tähän mennessä kuluttaa rahaa pidempiaikaisiin ja suuriin sotilaallisiin operaatioihin, vaan on suorittanut lyhyempiaikaisia ja halvempia operaatioita, joilla se on hankkinut tarvittavaa kokemusta. Vaikka unionilla on käynnissä pidempiaikainen ja kooltaan muita operaatioita suurempi Althea - operaatio, sen olemassa olo perustuu lähialueen vakauttamiseen ja järjestäytyneen rikollisuuden leviämisen rajoittamiseen.⁷² EU:n tavoitteena toimissaan on siis ollut sotilaallisen kokemuksen hankkiminen mahdollisimman edullisesti, talouden vakauttaminen, turvallisuuden vahvistaminen ja näkyvyyden lisääminen kansainvälisessä kriisinhallinnan kentässä. EU:n toimintaa kuvaa hyvin realismin näkökulma laskelmoidusta ulkopoliittisista toimista maksimaalisen hyödyn saavuttamiseksi.

EU:n olisi pitänyt osallistua sotilaallisiin kriisinhallintaoperaatioihin aktiivisemmin ja suuremmalla panostuksella, jotta se olisi täyttänyt asettamansa liberalistiset

⁷¹ Impetus, Autumn/Winter 2006, s.14

⁷² A Secure Europe in a Better World, European Security Strategy, Brussels, 12 December 2003, s.4-5

tavoitteet (Katso luku 4.). Tällä tavoin se olisi edesauttanut kriisien ratkaisua maailmalla ja osoittanut EU:n valmiutta, sekä ennen kaikkea halua, toimia käytännössä kriisien ratkaisemiseksi. Toisaalta voidaan perustella, että sotilaallinen kriisinhallinta, joka saattaa sisältää voimankäyttöä, on viimeinen keino muiden kriisinhallinnan keinojen ollessa ensisijaisia. Tätä tukee myös ESS:n näkemys kriisinhallinnan kokonaisuudesta ja turvallisuusuhkiin vastaamisesta.⁷³ Näin ollen liberalistisista näkökohdista EU:n toiminta on perusteltavissa useilla sen suorittamilla ei-sotilaallisilla kriisinhallintaoperaatioilla.

Asiaa tarkasteltaessa molemmista näkökohdista täytyy pitää mielessä, että EU:n ”sotilaallinen ulottuvuus” on vasta hyvin varhaisessa vaiheessaan, ja tammikuuhun 2007 mennessä varsinaista nopean toiminnan valmiutta ei ole ollut käytettävissä kokonaisuudessaan. Toisaalta on myös hyvä muistaa, että EU:lla ei ole varaa menettää kasvojaan sotilaallisessa kriisinhallinnassa kansainvälisessä kentässä heti kyseisen kriisinhallintakyvyn luomisen jälkeen. Tällä voi olla vaikutuksena se, että ensimmäiset EU:n nopean toiminnan joukkojen operaatiot ovat tarkasti valittuja operaatioita, joissa onnistumisen todennäköisyys on erittäin suuri. Tällöin ei reagoitaisi humanitäärisen tilanteen asettamien tarpeiden, vaan omien lähtökohtien pohjalta, mikä tukee realistista kantaa nopean toiminnan joukkojen käytöstä (Katso luku 5).

⁷³ European Security Strategy, s.7

4. EU:n julkilausutut tavoitteet liberalismien ja realismien näkökulmasta

Joulukuussa 2003 ilmestynyt European Security Strategy, ESS, on asettanut tavoitteet Euroopan unionin kriisinhallinnalle. Asiakirjassa on kerrottu EU:n globaaleista haasteista, avainuhista, strategisista tavoitteista ja keinoista vastata niihin. EU:n nopean toiminnan joukkojen käyttö osana unionin kriisinhallintamenetelmiä perustuu turvallisuusstrategiassa asetetuille tavoitteille ja siinä esitetyille uusille uhkakuville.⁷⁴ Uhkakuvat ovat hyvin paljon samanlaisia, kuin Yhdysvaltojen kansallisessa strategiassa on esitetyt uhat.⁷⁵ Nämä avainuhat ovat läheisesti sidoksissa toisiinsa ja voivat synnyttää tai hyödyttää toisiaan.⁷⁶

4.1 Euroopan turvallisuusstrategian lähtökohdat

EU pitää Eurooppaa turvallisempaa, vapaampaa ja vauraampaa, kuin koskaan aiemmin historiassa. Euroopan unionin syntyminen nähdään tämän kehityksen keskeisenä tekijänä, vaikutukset nähdään valtioiden sekä kansalaisten välisten suhteiden muutoksina. Lain ja demokraattisen valtiomuodon leviäminen entisiin autoritäärisiin valtioihin nousevat merkitykseltään keskeisiksi tekijöiksi tämän hetkisen turvallisuuden ja vakauden saavuttamisessa.⁷⁷

Euroopalla katsotaan siltikin olevan haasteita uhkia turvallisuudelleen. Yhdenkään valtion ei katsota selviävän nykyisistä ongelmista yksin. Erityisesti on noussut esille se tosiasia, että suurin osa nykyisistä konflikteista on tapahtunut valtioiden sisäisesti. Taloudellisesti erittäin vaikutusvaltaisen ja keinovalikoimaltaan rikkaan EU:n tulisikin asiakirjan mukaan olla valmiina ottamaan vastuuta maailman laajuisesta turvallisuudesta paremman maailman rakentamiseksi.⁷⁸

Maailma on muuttunut kylmän sodan loputtua ja globalisaation seurauksena. Tässä kehityksessä EU katsoo ei-valtiollisten ryhmien olevan suuressa merkityksessä. Ne

⁷⁴ Declaration on European Military Capabilities, s.4, The National Strategy of the United States of America, White House, September 2002

⁷⁵ Yhteisten arvojen puolesta?, Suomi ja EU:n kriisinhallinta, s.36

⁷⁶ Yhteisten arvojen puolesta?, Suomi ja EU:n kriisinhallinta, s.35, European Defence, s.5

⁷⁷ European Security Strategy, s.1-2, European Defence, s.9,11

⁷⁸ European Security Strategy, s.1

ovat lisänneet Euroopan riippuvaisuutta yhteenliitetyistä rakenteista mm. kuljetuksissa ja liikenteessä, energia-asioissa sekä tietoliikenteen alalla. Tämän ilmiön katsotaan lisäävän myös EU:n haavoittuvuutta.⁷⁹

Maailmalla tapahtuneiden kriisien ja humanitäärisen hädän katsotaan hyvin usein olevan taloudellisten ja poliittisten ongelmien sekä väkivaltaisten konfliktien keskinäistä vuorovaikutusta. Luonnonvaroista ja erityisesti vedestä katsotaan tulevaisuudessa aiheutuvan epävakaisuutta ja pakolaisvirtoja. EU pitääkin turvallisuutta edellytyksenä kehitykselle.⁸⁰

Asiakirjassa mainitaan Euroopan energiariippuvuus erityiseksi huolenaiheeksi, koska puolet unionin tämän hetkisestä energian kulutuksesta on tuotua energiaa. Luvun arvellaan kasvavan vielä 20% seuraavina vuosikymmeninä.⁸¹

EU pitää laajamittaista hyökkäystä yhtään jäsenvaltiota vastaan epätodennäköisenä, ja on luonut uudet avainuhat, joita vastaan unionin tulisi varautua toimimaan. Nämä uhat ovat terrorismi, joukkotuhoaseiden leviäminen, alueelliset konfliktit, toimintakyvyttömät valtiot ja järjestäytynyt rikollisuus.⁸²

4.2 Euroopan turvallisuusstrategian tavoitteet

EU:lla on turvallisuusstrategiassaan kolme tavoitetta. Nämä tavoitteet ovat esitettyihin uhkakuviin vastaaminen, turvallisuuden rakentaminen lähialueilla ja kansainväliseen järjestykseen perustuva toimiva multilateralismi.⁸³

Turvallisuusstrategia korostaa sitä, että globalisaation aikakaudella maantieteellisesti kaukaiset uhat voivat olla yhtä huolestuttavia, kuin lähellä olevat uhat. Terroristit ja rikolliset toimivat maailmanlaajuisesti yli kansallisten rajojen. Uusien uhkakuvien suhteen ensimmäisen puolustuslinjan katsotaan olevan usein ulkomailta. EU:n

⁷⁹ European Security Strategy, s.2

⁸⁰ European Security Strategy, s.2-3

⁸¹ European Security Strategy, s.3

⁸² European Security Strategy, s.3-4

⁸³ European Security Strategy, s.6-10, European Defence, s.11

tulisikin asiakirjan mukaan vastata uhkiin etupainotteisesti ja aloittaa kriisinhallintatoimet ennen kriisin syttymistä. Mitään uusista uhista ei pidetä täysin sotilaallisina ja niiden torjumiseen katsotaan tarvittavan sotilaallisten keinojen lisäksi laajaa ei-sotilaallista keinovalikoimaa. EU katsookin omaavansa hyvät valmiudet monitahoisiin tilanteisiin vastaamiseen.⁸⁴ Vaikka unioni kannattaakin uhkiin vastaamista etupainotteisesti, asiakirjassa ei suoranaisesti kannateta ennaltaehkäiseviä sotilaallisia iskuja.⁸⁵

EU:n intressinä on se, että unionin rajanaapureina olevat valtiot ovat hyvin hallinnoituja. Huonosti hallittujen rajanaapurien katsotaan aiheuttavan Euroopalle ongelmia. Integraation katsotaan tuovan turvallisuutta, mutta sen katsotaan myös vievän unionia lähemmäs ongelmallisia alueita. Tavoitteena on myös estää uusien jakolinjojen syntyminen Euroopassa. Keinoina tähän nähdään taloudellinen ja poliittinen yhteistyö itäisten naapurien kanssa.⁸⁶

ESS:n mukaan kansainväliseen järjestykseen perustuvalla toimivalla multilateralismilla on tarkoituksena saavuttaa vahvempi kansainvälinen yhteisö, hyvin toimivat kansainväliset instituutiot ja sääntöihin pohjautuva kansainvälinen järjestys. Kansainvälisen lain ylläpitäminen ja kehittäminen sekä YK:n tukeminen ovat EU:lle ensisijaisen tärkeitä. YK:n tukemisessa nousee esiin tukeminen lyhytkestoisissa kriisinhallinnallisissa tilanteissa. Myös muiden olemassa olevien kansainvälisten instituutioiden, kuten Maailman kauppajärjestön ja Kansainvälisen rikostuomioistuimen toimintaa tulisi strategian mukaan kehittää entisestään. Parhaaksi turvallisuuden takuiksi nähdään maailma joka muodostuu hyvin hallinnoiduista demokraattisista valtioista. Valtioita, jotka ovat kansainvälisen yhteisön ulkopuolella, tulisi tukea jotta ne pääsisivät liittymään takaisin kansainväliseen yhteisöön. Asiakirja varottaa haluttomuudesta liittyä kansainväliseen yhteisöön, tällä kerrotaan olevan seurauksia, erityisesti vaikutuksia EU:n ja kyseisen valtion välisiin suhteisiin.⁸⁷

⁸⁴ European Security Strategy, s.6-7, Esther Brimmer ed., The EU's Search For A Strategic Role, ESDP and Its Implications for Transatlantic Relations, Center for Transatlantic Relations 2002, s.xi

⁸⁵ Yhteisten arvojen puolesta?, Suomi ja EU:n kriisinhallinta, s.36

⁸⁶ European Security Strategy, s.7-8, Declaration on European Military Capabilities, s.33-35

⁸⁷ European Security Strategy, s.9-11

EU:n tulisi asiakirjan mukaan pyrkiä olemaan aktiivisempi, kyvykkäämpi, yhtenäisempi ja työskennellä laajassa yhteistyössä kriisinhallinnan saralla. EU:n tulisi pyrkiä myös strategiseen kulttuuriin, joka suosii aikaista, nopeaa ja tarvittaessa päättäväistä väliintuloa. Suurempaa vastuuta kantavan ja aktiivisen EU:n katsotaan saavuttavan suuremman poliittisen painoarvon. Joustavamman ja liikkuvamman sotilaallisen kyvyn luomisen, jolla uusiin uhkiin kykenee vastaamaan, katsotaan vaativan lisää puolustusresursseja ja nykyisten resurssien parempaa käyttöä. Kyvykkyyden lisääntyessä eri alueilla halutaan katsontakantaa laajentaa, tehtävät voisivat pitää sisällään myös aseistariisuntaoperaatioita, tukea kolmansille maille terrorismin torjunnassa ja turvallisuussektorin uudistamisessa. Asiakirja korostaa EU:n sisäistä yhtenäisyyttä sekä yhteistyötä kansainvälisten organisaatioiden ja tärkeiden toimijoiden kanssa.⁸⁸

Turvallisuus-strategiassa ilmenevät tavoitteet voidaan jakaa elintärkeisiin intresseihin ja arvoperusteisiin intresseihin, jotka kaikki jäsenvaltiot jakavat. Näistä intresseistä on johdettavissa turvallisuusstrategian mukaisia tehtäviä kriisinhallinnalle.⁸⁹

Taulukko 2. EU:n intressit ja tehtävät

Elintärkeä intressi	Tehtävä
Jäsenvaltion koskemattomuus	Kotimaan puolustus ja seurausten hallinta
Taloudellinen selviytyminen	Kauppasuhteiden ja materiaalin vapaan liikkuvuuden suojeleminen vakautta edistämällä
Sosiaalinen ja poliittinen turvallisuus	Organisoidun rikollisuuden vastainen taistelu ja vakauden edistäminen suurten pakolaisvirtojen estämiseksi

⁸⁸ European Security Strategy, s.11-13

⁸⁹ European Defence, s.13

Arvoperusteinen intressi	Tehtävä
Kansainvälinen rauha ja turvallisuus	Vakauden edistäminen kansainvälisen lain toteuttamiseksi ja suojelemiseksi
Yleisesti hyväksytyt normit ja arvot	Perustavaa laatua olevien normien ja vapauden, humanitäärisen avun, rauhanturvaamisen ja rauhan rakentamisen toteuttaminen ja suojeleminen vakautta edistämällä

Näitä tehtäviä käsitellään tarkemmin ISS:n laatimassa viidessä skenaariossa, joita käsittelen käyttöperiaatteisiin liittyen seuraavassa luvussa.

4.3 Euroopan turvallisuusstrategian merkitys

Euroopan turvallisuusstrategiaa pidetään historiallisen asiakirjana siinä mielessä, että EU:n jäsenvaltiot ovat siinä ensimmäistä kertaa allekirjoittaneet uhiin perustuvan asiakirjan. Sen merkityksenä on ollut nostaa unionin uskottavuutta kansainvälisenä toimijana suurten kansainvälisten toimijoiden, erityisesti USA:n silmissä. Asiakirjan tarkoituksena on ollut myös herättää jäsenvaltiot siihen tosiasiaan, että monimutkaisesti järjestynyt ja vaarallinen maailma vaatii Euroopalta suurempaa kyvykkyyttä toimia kansainvälisesti.⁹⁰

Asiakirja on kuitenkin muotoilultaan hyvin epäselvä ja mahdollistaa monensuuntaiset tulkinnat. Se ei ole kunnollinen strategia siinä mielessä, että se vastaisi keskeisiin EU:n turvallisuuspoliittista toimijuutta koskeviin kysymyksiin. Siitä ei esimerkiksi ilmene työnjakoa unionin ja muiden turvallisuusorganisaatioiden välillä tai ohjetta siitä, milloin sotilaallista voimaa tulisi käyttää.⁹¹

⁹⁰ European Security Strategy, s.11,13, Yhteisten arvojen puolesta?, Suomi ja EU:n kriisinhallinta, s.43-44,

⁹¹ Yhteisten arvojen puolesta?, Suomi ja EU:n kriisinhallinta, s.41-42

Vaikka tavoitteena on ollut selkiyttää unionin puolustusulottuvuuden luonnetta ja tehtäviä, on asiakirjassa onnistuttu ainoastaan rajaamaan pois ääripäät. EU pois sulkee täysin rauhanomaisen lähestymistavan kriisinhallintaan, mutta samalla myös kiistää roolinsa imperialistisena maailmanjärjestyksen haastajana.⁹²

Turvallisuusstrategiassa todetaan usein kansainvälisen lain ja YK:n tärkeä merkitys EU:lle. Kuitenkaan siinä ei sitouduta YK:n turvallisuusneuvoston valtuutuksiin, vaan sotilaallisen voimankäyttö ilman YK:n valtuutusta pidetään yhtenä toimintavaihtoehtona. Strategian pohjalta voi myös todeta, että EU pitää itseään edelleen siviilivaltana, vaikka sillä onkin sotilaallisia resursseja.⁹³

4.4 Euroopan turvallisuus-strategia liberalismien ja realismien kannalta

Perusajatus siitä, että EU:n turvallisuusstrategia perustuu tiettyihin uhkakuviin, joihin on tarvittaessa reagoitava mm. käyttämällä sotilaallista voimaa, on tulkittavissa realistisen katsomuksen mukaan siten, että valtiot pyrkivät ensisijaisesti säilyttämään olemassa olonsa ja pyrkivät suojelemaan itseään turvautumalla tarvittaessa voimakeinoihin. Ajatuksena on siis se, että ulkopuolinen uhka aiheuttaa valtioiden valmistautumisen voimankäyttöön. Myös liberalismi pitää turvallisuutta tärkeänä tekijänä, mutta nostaa myös muita arvoja turvallisuuden rinnalle.

Yksittäisten valtioiden resurssit ja poliittinen painoarvo kansainvälisessä kentässä ei välttämättä riitä kaikkiin uhkiin vastaamiseen.⁹⁴ Tässä tilanteessa on järkevintä realismien ja liberalismien kannalta se, että valtio edesauttaa omaa turvallisuuttaan yhteisen kansainvälisen toimijan, tässä tapauksessa EU:n, kautta. Tällainen sitoutuminen turvallisuuden ylläpitämiseksi on realismien kannalta järkevää ainoastaan siihen asti, kunnes valtio kykenee itsenäisesti vastaamaan kyseisiin uhkakuviin. Toisaalta EU korostaa, että uhkiin tulee vastata nimenomaan multilateraalisen yhteistyön kautta, joka on liberalistisen katsontakannan mukaista. Perustelut ovat hyvin järkipäisiä, jäsenvaltioiden yhteisen edun, arvomaailman ja

⁹² Yhteisten arvojen puolesta?, Suomi ja EU:n kriisinhallinta, s.40

⁹³ Yhteisten arvojen puolesta?, Suomi ja EU:n kriisinhallinta, s.40-42, Petersberg tasks, and missions for the EU military forces, s.6

⁹⁴ European Security Strategy, s.1, The EU's Search For A Strategic Role, s.70

EU:n yhteisten resurssien asettamia.⁹⁵ Yhteistyön perustelu järkipäisyydellä ja aatteellisilla asioilla tukee näkemystä, että turvallisuusstrategian pohjalla on liberalistinen katsontakanta.

Kun tarkastelee turvallisuusstrategian lähtökohtien retoriikkaa huomaa, että ajatukset ovat hyvin idealistisia. Retoriikassa mainitaan liberalistisen näkökulman keskeisiä termejä ja ajatuksia, kuten vapaus, laki ja demokraattisten valtioiden merkitys kansainväliselle turvallisuudelle. Havainto tukee aiempaa näkemystä strategian liberalistisista lähtökohdista. Lisäksi tekstissä korostetaan, että Euroopan alueen valtioiden nykyisen kehityksen ja hyvinvoinnin lähteenä on Euroopan unioni, joka on ennen kaikkea kansainvälinen organisaatio.⁹⁶ Tämä on selkeä liberalistinen näkemys kansainvälisen organisaation merkityksestä kansainvälisessä kentässä valtioiden rinnalla ja jopa niiden yläpuolella.

EU:n rooli alueensa hyvinvoinnin ja kehityksen lähteenä ei ole realismin mukaan niin vaikuttava kun asiakirjassa väitetään. Euroopan alueen kehitys ja hyvinvointi juontavat juurensa itsenäisten valtioiden omista pitkäaikaisista ponnisteluista. Unioni on kyllä sittemmin ollut omalta osaltaan jäsenvaltojen välineenä kansallisten tavoitteiden saavuttamisessa (Katso luvun loppuosaa), mutta ei kuitenkaan rooliltaan erityisen tärkeä nykyisen tasoisen kehityksen ja hyvinvoinnin synnyssä. Euroopan alue oli jo valmiiksi kohtuullisen hyvinvoiva, kehittynyt ja rikas ennen unionin perustamista. Perustelua voi jatkaa myös sillä, että EU ei ole todellisuudessa kyennyt vaikuttamaan Euroopan alueen hyvinvointiin niin paljoa kuin väitetään, esimerkkinä kyvyttömyys vaikuttaa entisen Jugoslavian alueen kriisien ratkaisuun.

EU pitää itseään maailmanluokan pelaajana, joka haluaa kantaa vastuuta maailmanlaajuisesta turvallisuudesta. Oma merkitystään kansainvälisenä toimijana unioni perustelee valtavalla taloudella ja laajalla ulkopoliittisella keinovalikoimalla.⁹⁷ Sotilaallinen voima on yksi EU:n mainitsemista keinoista.

⁹⁵ European Security Strategy, s.1,6,9,13-14, The EU's Search For A Strategic Role, s.ix-x

⁹⁶ European Security Strategy, s.1, European Defence, s.9

⁹⁷ European Security Strategy, s.1, ESDP Newsletter #3, January 2007, Council of the European Union, s.3, Civilian instruments for crisis management, EU European Commission Conflict Prevention and Crisis Management Unit, April 2003, Huldt, Kerttunen, Mörtberg, Ericsson, European Security and Defence policy, Strategic Yearbook 2006, The Swedish National Defence College, 2006, s.29

EU:n sotilaallisen voiman luominen on ollut liberalismiin kannalta selkeästi keino lisätä keinoja humanitaaristen kriisien puhkeamisen estämiseksi. Realismi näkee maailmanjärjestyksen anarkisena, jolloin sotilaallinen voima on välttämätön keino yhtenä voimapolitiikan välineenä.

EU:n halu ottaa suurempaa vastuuta kansainvälisestä kriisinhallinnasta on realismiin kannalta ajateltuna pyrkimys vahvistaa EU:n asemaa ja vaikutusmahdollisuuksia kansainvälisessä kentässä, jossa vallan määrä on vakio. Aiemmin EU olikin talousjätti, jonka taloudellinen ja poliittinen valta eivät vastanneet toisiaan.⁹⁸ Kuten aiemmin mainitsin, unioni ei pystynyt lopettamaan humanitääristä kriisiä omalla alueellaan, joten EU:n merkitystä jopa alueellisena toimijana voi siis perustellusti kyseenalaistaa.

Ongelmien seurauksena EU päätyikin kehittämään kriisinhallintaansa ja nopean toiminnan joukkojen luomisen katsotaan juontavan juurensa EU:n kyvyttömyydestä vaikuttaa entisen Jugoslavian alueen kriisin ratkaisuun.⁹⁹ Näistä lähtökohdista EU on noussut alueellisesta toimijasta kansainväliseksi toimijaksi.¹⁰⁰ Tony Blair on jopa sanonut EU:n mahdollisesta kehityksestä seuraavaa:¹⁰¹

"Such a Europe can, in its economic and political strength, be a superpower; a superpower, but not a superstate."

Blairin lausunnossa korostuu EU:n kansainvälisen roolin lisäksi myös näkemys kansallisvaltion ensisijaisesta asemasta suhteessa kansainväliseen organisaatioon, mikä tukee realismiin mukaista lähestymistapaa.

Unionin katsotaan olevan ainoa mahdollinen uskottava toimija, joka voi nousta merkittäväksi avuksi Yhdysvalloille erilaisten kansainvälisten turvallisuusongelmien

⁹⁸ The EU's Search For A Strategic Role, s.6-7

⁹⁹ Roy H Ginsberg, The European Union in International Politics, Baptism By Fire, Rowman & Littlefield Publishers Inc., 2001, s.85, Marc-André Ryter, Managing Contemporary Crises: A Challenge for the European Union, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2002, s.7

¹⁰⁰ The EU's Search For A Strategic Role, s.6-7

¹⁰¹ Tony Blair, Speech to the Polish Stock Exchange, 6.10.2000, <http://www.pm.gov.uk/output/Page3384.asp> 6.3.2007 klo 00.40

ratkaisemisessa.¹⁰² Tätä ajatusta voidaan katsoa tukevan myös Javier Solanan transatlanttisia suhteita koskevat maininnat kirjan ”The EU’s Search For A Strategic Role” esipuheessa.¹⁰³

”...even strongest country in the world needs partners and allies, not simple followers.”

“ Through the ESPD, the Europeans are determined to develop the tools the EU needs to become a stronger and more equal partner for the U.S. and to be able to act decisively when and where needed...”

Solana näkee EU:n roolin ensisijaisesti kansainvälisenä auttajana Yhdysvaltojen rinnalla ja kirjoittaa jopa EU:n ja Yhdysvaltojen mahdollisuudesta johtaa ”hyvän akselia”. Tämä kertoo liberalistisista, tai ainakin liberalismiin verhotuista tavoitteista.¹⁰⁴ Toisaalta Blair näkee asian eri tavalla, hän on sanonut:

” Europes citizens need Europe to be strong and united. They need it to be a power in the world. Whatever its origin, Europe today is no longer just about peace. It is about projecting collective power.”

Blairin näkemys yksittäisen, poliittisesti merkittävän, valtion pääministerinä korostaa realistista voimapoliittista näkökantaa. Tämä kertoo siitä, että vaikka EU:n yhteinen strategia painottaa liberaaleja arvoja ja vaikutusvallan käyttöä hyvien tarkoituksien edistämiseen, voi yksittäisillä jäsenvaltioilla olla pyrkimyksiä käyttää unionia itsekkäiden tavoitteiden saavuttamiseen ja voimapolitiikan apuna.

Esimerkkinä tästä on Ranskan aktiivisuus Afrikassa. Ranska on käyttänyt sotilaallista voimaa erityisesti Norsunluurannikolla, Liberiassa ja Kongossa. Ranskan sotilaalliset toimet alueella on nähty Ranskan haluna toimia ”poliisina” Afrikassa. Tämä kertoo Ranskan halusta vahvistaa vaikutusvaltaansa Afrikan suhteen. Siirtämällä Artemis - operaation (alun perin ”Mamba”) EU:n lipun alle Ranska on kyennyt kiistämään

¹⁰² The EU’s Search For A Strategic Role, s.6-7 EU Crisis Response Capability Revisted, executive summary

¹⁰³ The EU’s Search For A Strategic Role, s.vii

¹⁰⁴ The EU’s Search For A Strategic Role, s.ix

moiset väitteet ja esittämään, että se toimii monikansallisessa yhteistyössä alueella. Lisäksi operaation siirtäminen EU:n alaisuuteen vahvisti yhteistoiminnan kautta Ranskan viimeisimmän Irakin sodan seurauksena kärsineitä suhteita Isoon-Britanniaan.¹⁰⁵ Tämä on selkeä esimerkki EU:n käytöstä omien ulkopoliittisten intressien ajamiseen. Käsittelen Ranskaa ja sen toimintaa Afrikassa lisää luvussa 6.3.

EU:n asettama lopputavoite turvallisuusstrategialle on selvä. Se haluaa kehittää maailmanpoliittista kenttää kohti vahvempaa kansainvälistä yhteisöä, jossa on hyvin toimivia kansainvälisiä instituutioita ja sääntöihin perustuva kansainvälinen järjestelmä.¹⁰⁶ Tämä loppuasetelmassa on selkeästi havaittavissa liberalistisen koulukunnan ajatus kansainvälisen järjestelmän luonteesta, tai ainakin sen tavoitetilasta. EU siis pyrkii toimillaan liberalistisen katsontakannan mukaiseen maailmankuvaan, jossa kansainväliset järjestöt ovat valtioiden tasoa ylempinä auktoriteetteina ja jossa kansainvälistä politiikkaa säätelevät kansainväliset lait.

Vaikka EU:n tavoite on selkeästi liberalistinen, niin lähtökohdat kansainvälisen kentän tulkintaan eivät ole selkeitä. EU näkee kansainvälisen järjestelmän anarkisena valtataistelun kenttänä, jonne se pyrkii luomaan järjestystä, tai kenttänä, jossa järjestys on jollain tasolla olemassa, mutta joka tarvitsee vahventamista. Se, että kumpi näkökanta on pohjana EU:n toiminnalle, ei tule suoraan asiakirjasta selville.

Turvallisuusstrategiassa mainitaan kansainvälisen lain ja YK:n merkityksen vahvistaminen, mikä puoltaa liberalistista näkemystä. Toisaalta, kuten aiemmin kirjoitin, ESS ei kuitenkaan sido unionia YK:n mandaattiin, mikä antaa valtioille realismin mukaisen vaihtoehdon suhteuttaa osallistuminen saavutettaviin hyötyihin.

Asiakirjoissa on nähtävissä sekä realistisen koulukunnan, että liberalistisen koulukunnan ajattelutavan peruselementtejä. On hyvin todennäköistä, että EU:lla ei ole yhteistä jäsenneltyä kantaa kansainvälisten suhteiden perustilasta lausuntojensa

¹⁰⁵ Thierry Oberle, Le Figaro, Paris, France, June 11, 2003, <http://www.worldpress.org/Africa/1288.cfm#down> 7.3.2007 klo 14.00

¹⁰⁶ European Security Strategy, s.9

takana. Tällöin lähtökohtana voi pitää ajatusta siitä, että vaikka EU:n tavoitteet vaikuttavat pääosin liberalistisilta, se näkee maailmanpoliittisen tilanteen useiden kansainvälistä politiikkaa tutkivien koulukuntien asettamien näkökantojen kautta. Tällöin unionilla ja sen jäsenvaltioilla voi olla yhtäaikaisesti sekä realistisia että liberalistisia tavoitteita nopean toiminnan joukkojen käytölle.

5. ERRF:n käyttöperiaatteet liberalismien ja realismien näkökulmasta

Länsi-Euroopan Unioni asetti vuonna 1992 niin sanotuilla Petersbergin tehtävillä perusteet WEU:n jäsenvaltojen sotilaallisten joukkojen käyttöperiaatteille. Niiden mukaan sotilaallista voimaa voidaan käyttää humanitaarisiin ja pelastustehtäviin, rauhanturvatehtäviin sekä taistelujoukkoja kriisinhallintaan, rauhaanpakottaminen mukaan luettuna.¹⁰⁷ Näitä Petersbergin periaatteita ja Euroopan turvallisuusstrategiaa pidetään yhä pohjana EU:n nopean toiminnan joukkojen käyttöperiaatteille.¹⁰⁸

5.1 Taisteluosastojen operatiivinen käyttö

Tässä näkökannassa on pureuduttu nimenomaan nopean toiminnan joukkojen operatiiviseen / taktiseen käyttöön, eikä niinkään strategiseen tilanteeseen ja toimintaympäristöön, jossa joukkoja mahdollisesti käytettäisiin.

Mika Kerttusen mukaan EUBG:t voisivat osallistua teoreettisella tasolla puhuttaessa seuraavanlaisiin tehtäviin:¹⁰⁹

1. Expeditionary Force: Tehtävänä on autonominen tai yhteisoperaatio (NATO) rajoitetun kokoisen kriisin ratkaisemiseksi.
2. Entry Force: Tehtävänä on valmistella suuremman operationaalisen tason joukon, kuten rauhaanpakottamis- tai rauhanturvaamisjoukon saapuminen jälkijoukkona.
3. Emergency Force: Tehtävänä on tukea olemassa olevaa, esimerkiksi rauhanturvatehtävää tarjoamalla kovaa sotilaallista voimaa paikallisen ja rajoitetun kokoisen kriisin ratkaisemiseen.

¹⁰⁷ Petersberg Declaration, s.4

¹⁰⁸ Declaration on European Military Capabilities, s.4

¹⁰⁹ EU Battlegroups, s.36

Ongelmallisena Kerttunen näkee sen, että RRF:n tulee toteuttaa poliittisen- ja strategisen tason tavoitteita unionissa, vaikka varsinaiset BG:t ovat kooltaan ja kapasiteetiltaan taktisen tason joukkoja.¹¹⁰

Kärkijoukkona (Entry Force) toimiminen suuremmille operaatioille ja rajoitetut tehtävät meneillään olevissa operaatioissa vaikuttavat olevan Kerttusen mukaan todennäköisimmät ja sopivimmat tehtävätyypit tällä hetkellä BG:lle.¹¹¹

Riippumatta annetusta tehtävätyypistä voi pääajatuksena operatiivisista käyttöperiaatteista pitää sitä, että jokaiseen operaatioon kootaan kyseiseen tehtävään parhaiten soveltuva joukko ja joukkoesikunta. Joukko ja joukkoesikunta sijoitetaan mahdollisesti eri aikaan toimialueelle tehtävän vaatiman aikataulun mukaan. Tehtäviä suorittamaan asetetaan kalustukseltaan, koulutukseltaan ja suorituskyvyltään korkeatasoinen joukko, jota tukee ilma- ja merivoimat. Toimintaa ylläpidetään alueella määrätyn ajan, jonka päätyttyä jatketaan mahdollisesti operaatiota erityyppisenä. Kaiken toiminnan mahdollistajana toimialueella on vahva huolto- ja logistiikkaorganisaatio (Katso luku 3.1)

5.2 Operationaaliset tasot

Petersbergin tehtävien toteuttamista varten on tehty kolme operationaalista tasoa tehtävien luokitteluksi. Vaikka jako erilaisten operationaalisten tasojen välillä ei ole aina täysin selvää, luokittelu helpottaa joukkojen listaamista valmiisiin ja tarvittaviin joukkoihin erilaisissa mahdollisissa Petersbergin tehtävissä. Luokittelu jakaa tehtävät matalan-, keski- ja korkean tason sotilaallisiin tehtäviin.¹¹² Luokittelusta voi myös päätellä millaisissa tehtävissä EU:n nopean toiminnan joukkoja voisi käyttää ja minkälaisia tavoitteita joukkojen käytölle EU:lla on.

¹¹⁰ EU Battlegroups, s.35

¹¹¹ EU Battlegroups, s.48

¹¹² Defence Equipment For European Crisis Management, Working Paper, POLI 123 EN, s.31

5.2.1 Matalan tason sotilaalliset tehtävät

Matalan tason sotilaallisia tehtäviä ovat poliisitehtävät, sotilaallinen apu siviilivoimille, sotilaalliset etsintä – ja pelastustehtävät, kansalaisten evakuointi ulkomailta ja puolustusdiplomatia / avustaminen. Esimerkkinä sotilaallisesta avusta siviilivoimille voisi olla ”EU Civilian Peacecorps” tai jokin muu reservi- tai vapaaehtoistyyppinen joukko. Sitä käytettäisiin siviilivoimien pyynnöstä vaikkapa tulvantorjunnassa, poikkeuksellisissa oikeus- ja järjestyshäiriöissä, rikoksia/huumeita vastaan toimittaessa tai suurikokoisen sairauden puhjetessa. Puolustusdiplomatian / avustamisen päämääränä on ulkomaisten joukkojen avustaminen vihamielisyyksien hälventämisessä, luottamuksen rakentamisessa ja demokraattisessa vastuussa olevien aseistettujen joukkojen tukemisessa.¹¹³

5.2.2 Keskitason sotilaalliset tehtävät

Keskitason sotilaallisia tehtäviä ovat rauhanturvaaminen, humanitaariset operaatiot ja onnettomuuksien lievennys. Humanitaaristen operaatioiden ja onnettomuuksien lieventämisen tavoitteena on vastata nopeasti luonnonkatastrofista kärsivän valtion auttamiseksi.¹¹⁴

Rauhanturvaamistehtävässä joukon koko olisi luultavasti kohtuullisen suuri ja ajallisesti pitempikestoinen. Tämänlaiset tehtävät saattavat vaatia nopeaa toimintakykyä tehtävän aloitusvaiheessa tai operaatiota suorittavan joukon tukemiseksi levottomuuksien kasvaessa (katso luvut 3.3 ja 5.1). Todennäköisimmin varsinaista rauhanturvatehtävää suorittaisivat tavanomaiset sotilaalliset joukot nopean toiminnan joukkojen sijaan. Humanitaarisissa tehtävissä taas nimenomaan vaaditaan nopeaa toimintakykyä ja pientä, erikoisosaamista omaavaa joukkoa. Tällaiset operaatiot olisivat lyhytkestoisia ja niitä seuraisi todennäköisesti laajempi rauhanturva yms. operaatio.

¹¹³ Defence Equipment For European Crisis Management, s.31

¹¹⁴ Defence Equipment For European Crisis Management, s.31

5.2.3 Korkean tason sotilaalliset tehtävät

Korkean tason sotilaallisia tehtäviä ovat rauhaan pakottaminen ja alueellinen konflikti. Korkean tason sotilaalliset tehtävät voivat sisältää laajoja tulkintoja, aina operaatio Desert Stormin kokoiseen operaatioon osallistumiseen asti.¹¹⁵

Rauhaan pakottaminen toteutettaisiin ilman käynnissä olevaa rauhanprosessia tai –sopimusta ja ilman konfliktin osapuolien hyväksyntää. Tämän tyyppinen operaatio on luonteeltaan pakottava ja vaatii vahvaa sotilaallista voimaa tottelemisen varmistamiseksi. Alueellinen konflikti olisi taas valtion sisäinen operaatio, joka toteutettaisiin YK:n turvallisuusneuvoston pyynnöstä.¹¹⁶ Esimerkkinä tästä voisi olla operaatio Artemis.

Korkean tason sotilaalliset tehtävät vaativat nopean toiminnan joukoilta ennen kaikkea liikkuvuutta, kovaa sotilaallista voimaa ja -suorituskykyä sekä nopeaa toimintakykyä, koska tehtävässä jouduttaisiin osallistumaan koviin sotatoimiin. Käytettävän joukon koko, toimialueelle siirtymisen nopeus ja operaation kesto riippuvat täysin tehtävästä. Esimerkiksi alueellisessa konfliktissa käytettävä joukko olisi varmaankin pienempi ja toimialueelle siirtyminen nopeampaa kuin operaatio Desert Stormin kokoiseen operaatioon osallistumisessa.

5.3 White Paper

Euroopan Unionin turvallisuuspoliittisen instituutin (EUISS) riippumattoman tutkijaryhmän julkaisemassa raportissa: European Defence, a proposal for a White Paper, esitetään viisi todennäköisintä strategista tilannemallia, joissa EU joutuu käyttämään sotilaallista kriisinhallintaa. Raportissa pyritään lisäksi esittelemään puutteita ja voimavaratarpeita unionin yhteisen sotilaallisen toimintakyvyn kehittämiseksi tulevaisuudessa.

¹¹⁵ Defence Equipment For European Crisis Management, s.31

¹¹⁶ Defence Equipment For European Crisis Management, s.31

Kaiken kaikkiaan White paperissa olevat skenaariot voidaan jakaa kahteen tyyppiin; suurempiin ja pitkäaikaisiin rauhanturvaajajoukoille soveltuviin tehtäviin, sekä lyhyisiin ja nopeisiin operaatioihin, jotka soveltuvat liikkuville, monipuolisille ja nopean toimintakyvyn omaaville joukoille.¹¹⁷

Nopean toiminnan joukkojen käyttöperiaatteita on hyvä tarkastella viiden White Paperissa luodun sotilaallisen kriisinhallinnan operaatioskenaarion kautta. Skenaarioissa olevat tehtävät ovat osittain päällekkäisiä aiemmin käsiteltyjen erilaisten operationaalisten tasojen tehtävien kanssa. Skenaariot ovat kuitenkin tarkennetumpia ja yksityiskohtaisemmin luotuja kuin yleispiirteiset operationaaliset tasot.

EU:lla ei ole tällä hetkellä kykyä toteuttaa kaikkia skenaarioiden mukaisia operaatioita, mutta tarkasteltaessa toiminnan tavoitteita sillä ei ole sinänsä merkitystä.

5.3.1 Skenaario I

Suuren mittakaavan rauhantukemisoperaatio. Rauhantukemisoperaatiot vaihtelevat pienistä tarkkailutehtävistä suuren mittakaavan joukkojen sijoittamiseen. Toimintaa on ollut jatkuvasti toisen maailman sodan jälkeen. Eurooppa onkin ollut mukana rauhantukemisessa erittäin suuressa roolissa.¹¹⁸

Euroopan Unionin tavoitteena on koota joukko ja johtaa moniulotteisia rauhantukemisoperaatioita vaikeissa olosuhteissa, joko YK:n kuudennen tai seitsemännen peruskirjan alaisena, ilman maantieteellisiä rajoitteita. Skenaario vastaa olemassa olevia Petersbergin tehtäviä yleiseltä periaatteeltaan.¹¹⁹

Tällaisissa rauhantukemisoperaatioissa on ensisijalla joukkojen alueella pysyvä voima ja joukkojen moniulotteisuus nopean väliintulon ja iskuvoiman sijaan.¹²⁰ Tämä lause kertoo sen, että pääpaino tehtävässä olisi tavanomaisilla sotilaallisilla joukoilla.

¹¹⁷ European Defence, s.7

¹¹⁸ European Defence, s.71

¹¹⁹ European Defence, s.72

¹²⁰ European Defence, s.74

Nopean toiminnan joukkoja tulitisiin kenties käyttämään Kerttusen mallin mukaisesti Emergency Force – tyylisesti. Tehtävänä olisi tukea olemassa olevaa rauhanturvatehtävää kovalla sotilaallista voimalla paikallisen ja rajoitetun kokoisen kriisin ratkaisemiseen.¹²¹

Suuren mittakaavan rauhantukemisoperaation luonteeseen liittyen vaikuttaa siltä, että tällaisessa tehtävässä valtuutus hankittaisiin YK:n turvallisuusneuvostolta ja se luultavasti saataisiin. Peruskysymykseksi nousee rauhantukemisoperaatioihin osallistuminen, sillä erilaiset sotilaalliset, taloudelliset ja poliittiset näkökulmat sekä resurssit asettavat erilaisia vaateita, ja näkökulmat saattavat kilpailla keskenään.¹²²

Viimeisimmästä lauseesta voi havaita sen, että EU:n päätöksenteon ei katsota olevan selitettävissä pelkästään yhden teoreettisen lähtökohdan mukaan.

5.3.2 Skenaario II

Korkean intensiteetin humanitaarinen väliintulo. Kylmän sodan loppumisen jälkeen Euroopassa on suoritettu suuria sotarikoksia ja rikoksia ihmiskuntaa vasten yhtä aikaa Ruandassa tapahtuneiden kansanmurhien kanssa. Laajalle levinneen valtioiden hajoamisen ja ihmisten identiteettiin perustuvan yhteisöjen rakentamisen halun poliittinen hyväksikäyttö kasvattaa todennäköisyyttä edellä mainittujen rikosten suorittamiseen jatkossakin. Humanitaariset haasteet ovat suuria ja sisältävät myös suoran uhan suurikokoisiin EU kansalaisten yhteisöihin.¹²³

Euroopan tavoitteena on kyetä johtamaan kansanmurhan estämiseen kykenevää joukkoa ilman että maantieteellinen sijainti rajoittaa toimintaa vakavasti. Joukon tehtävänä on estää kansanmurhat operoimalla tehokkaasti alueella, jossa rikollista toimintaa tapahtuu. Tästä johtuen tehtävä vaatii nopeutta ja liikevoimaa sekä jälkijoukon, joka harjoittaisi skenaario I:n kaltaista rauhantukemisoperaatiota. Humanitaariset operaatiot ovat selvä osa Petersbergin tehtävistä.¹²⁴

¹²¹ EU Battlegroups, s.36

¹²² European Defence, s.72

¹²³ European Defence, s.77

¹²⁴ European Defence, s.77

Korkean intensiteetin humanitaariset väliintulot, erityisesti kansanmurhan vastaiset toimet, asettavat etusijalle joukkojen sijoittamisen nopeuden ja operaatioiden tahdin.¹²⁵ Lause kuvaa hyvin toimintaperiaatteiltaan nopeasti sijoitettavan, tulivoimaisen taisteluosaston käyttöä, jota seuraa suurempi rauhanturvaoperaatio. Tällaiset tehtävät olisivat juuri niitä, mihin ERRF on luotu.

5.3.3 Skenaario III

Alueellinen sotatoimi Euroopan strategisten etujen puolustamiseksi. Alueelliset sodat ovat aiheuttaneet sekaannusta Lähi-idän alueella useita kertoja viimeisen kuuden vuosikymmenen aikana. Intian lähialueilla ja Kaakkois-Aasiassa on myös sodittu useita kertoja lähihistoriassa. Vaikkakin suuremmat alueelliset sodat ovat tulleet vähemmän todennäköisiksi, ne eivät ole kadonneet, tästä esimerkkinä Eritrean ja Etiopian välinen sota vastikään.¹²⁶

Tulevat alueelliset sodat voisivat vaikuttaa Euroopan intresseihin kahdella erilaisella, mutta hyvin merkittävällä tavalla.¹²⁷

Euroopan hyvinvointia ja turvallisuutta uhkaa suoranaisesti öljyn tuonnin katkeaminen ja/tai valtava energian hinnan nousu, sekä sodan uhan alla olevien kansojen muuttoliike Euroopan rajoille. Euroopan intresseihin vaikuttavat myös konfliktit, jotka uhkaavat kansainvälisiä sääntöjä ja lakeja. Lähi-itä on selkeästi Euroopan huolenaihe kyseisissä uhissa, mutta myös Itä- ja Kaakkois-Aasiassa tapahtuvien suurten alueellisten sotien merkitystä EU:n taloudelle on hyvä miettiä.¹²⁸

Alueellisilla sodilla on myös vaikutusta Yhdysvaltojen ja EU:n strategiseen suhteeseen. Vaikka esimerkiksi päätökseen olla osallistumatta Yhdysvaltain invaasiosotaan Irakissa on useita syitä, ne kuitenkin vaikuttavat merkittävästi EU:n ja Yhdysvaltojen väliseen politiikkaan.¹²⁹

¹²⁵ European Defence, s.78

¹²⁶ European Defence, s.80-81

¹²⁷ European Defence, s.81

¹²⁸ European Defence, s.81

¹²⁹ European Defence, s.82

EU:lla tulisi olla kyky tarjota poliittisesti ja sotilaallisesti merkityksellinen joukko tukemaan kansainvälistä koalitiota alueellisessa konfliktissa. Mikäli käytetään Persianlahden sotaa 1990–91 lähtökohtana, operaatio olisi poliittisella tasolla hyväksytty YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmalla ja tavoitteena olisi aiemman vakaan tilan uudelleen luominen. Vaikutukseltaan tämä operaatio olisi rauhaanpakottamisoperaatio ja luonteeltaan voimallinen. Se, että olisiko tämä operaatio Petersbergin tehtävien mukainen, riippuu tulkinnasta.¹³⁰

Nopean toiminnan joukkoja kyettäisiin käyttämään osana tämän skenaarion mukaista operaatiota, huomioiden kuitenkin joukkojen käytön ajalliset rajoitukset.

5.3.4 Skenaario IV

Joukkotuhoaseita sisältävän hyökkäyksen ehkäisy. Vaikka joukkotuhoaseiden leviäminen ei ole uusi uhka, joukkotuhoaseiden leviäminen on vakava huolenaihe EU:lle.¹³¹ Pohjois-Korean ja Iranin kaltaiset valtiot eivät ole välittäneet laillisista sitoumuksistaan ja ovat jatkaneet kehitysohjelmiaan uhkauksista huolimatta. Esimerkiksi Pohjois-Korean mahdollinen ydinase vaikuttaa koko Aasian alueeseen.

Lisäksi ESS:n uhkakuvien mukainen valtion hajoaminen mahdollistaa sen teknologisesti helppojen ja sotilaallisesti merkittävien kemiallisten-, biologisten-, radiologisten- ja ydinase materiaalin joutumisen ei-valtiollisten toimijoiden, kuten terroristijärjestöjen käyttöön. Tällaisia joukkoja, joilla ei ole näkyvää valtaa, populaatiota tai aluetta, ei kyetä horjuttamaan tavanomaisilla valtioihin kohdistuvilla uhilla.¹³²

EU:n tavoitteena on asettaa ja johtaa joukkoa, jolla on kyky suorittaa onnistunut operaatio suurta ei-valtiollista toimijaa vastaan, joka hyötyy heikon isäntävaltion kyvyttömyydestä tai haluttomuudesta rankaista toimijaa. Kohdejoukko ja sen isäntävaltio olisivat operaation kohteena. Tavoitteena olisi ennalta ehkäistä

¹³⁰ European Defence, s.82-83

¹³¹ European Defence, s.87

¹³² European Defence, s.87

skenaario V:n tyyppisen joukkotuhoaseen käyttö.¹³³ Lisäksi operaation tavoitteena olisi vähentää terrorismin uhkaa lännessä tuhoamalla terroristisoluja ja joukkotuhoaseita, sekä estää niiden jakelu ja tuotanto.¹³⁴

5.3.5 Skenaario V

Kotimaan puolustus. Viimeaikoina ei-valtiolliset toimijat ovat ryhtyneet käyttämään tai uhkaamaan epätavanomaisten- ja joukkotuhoaseiden käytöllä. Japanissa, Venäjällä ja Yhdysvalloissa tapahtuneet kemiallisilla, radiologisilla ja biologisilla aseilla tehdyt hyökkäykset ovat osoittaneet, että uhat ovat todellisia. Päätäväinen hyökkäys joukkotuhoaseilla Euroopan väestöä kohtaan on mahdollinen jatkumo.¹³⁵

EU:n tavoitteena on kyetä tarjoamaan kollektiivinen sotilaallinen kokoonpano tarvittaviin operaatioihin. Tavoitteena operaatioissa on suojata kohteita, joita tiedustelulähteet pitävät terroristihyökkäyksen kohteina, sekä rajoittaa tapahtuneen tai käynnissä olevan, esimerkiksi biologisen, terroristihyökkäyksen seurauksia. Kumpikaan näistä tehtävistä ei ole varsinainen Petersbergin tehtävä, mutta kotimaan puolustus sisältyy perustuslakiehdotuksen solidaarisuuslausekkeeseen.¹³⁶

Nopean toiminnan joukkojen käyttö tällaisessa tehtävässä on mahdollista, mutta vaikuttaa epätodennäköiseltä, koska joukkojen koko mahdollistaa ainoastaan muutaman tärkeimmän kohteen suojaamisen. Eurooppalaisessa suurkaupungissa on taktisessa mielessä tarkasteltuna niin paljon elintärkeitä kohteita, että nopean toiminnan joukkojen merkitys voisi jäädä erittäin pieneksi. Niillä kyettäisiin ehkä rajoittamaan jo tapahtuneen hyökkäyksen seurauksia esimerkiksi alueen eristämällä, mikäli joukot olisivat toiminta-alueella ajoissa. Vaikka tähän tehtävään on nimetty sotilaallinen joukko, tähän tehtävään löytyisi varmasti parempia joukkoja kansallisen puolustuslaitoksen tai poliisi- ja pelastusalan piiristä. Nopean toiminnan joukkojen saaminen toiminta-alueelle ajoissa vaatisikin kauaskantoista ja varmaa

¹³³ European Defence, s.88

¹³⁴ European Defence, s.89-90

¹³⁵ European Defence, s.93-94

¹³⁶ European Defence, s.94, Martin Ortega, Petersberg tasks, and missions for the EU military forces, ISS, Updated february 2005, s.3-5

tiedustelutietoa, jotta päätös ja joukkojen sijoittaminen ehdittäisiin tehdä ennen iskua, tai välittömästi sen jälkeen.

5.4 Käyttöperiaatteet liberalismiin ja realismiin kannalta

Headline Goalin mukaan EU-johtoiset joukot kootaan vastaamaan kriisiä ja kriisin keston ajaksi. Jäsenmaat päättävät itse, jos tahtovat, milloin tahtovat ja miten tahtovat joukkojensa tukea.¹³⁷ Myös valmiudessa olevan taisteluosaston jäsenvaltiot voivat päättää osallistumisestaan ERRF:n toimintaan kriisin tapahtuessa.¹³⁸

Osallistumisen vapaus ja jäsenvaltion vapaus tukea halumallaan tavalla kertoo siitä, että sopimus lähtee liberalistisista lähtökohdista. Valtiolla, samoin kuin yksilöllä, tulee olla vapaus tehdä valintojaan omien resurssiensa ja vapaan tahtonsa mukaan. Lain, moraalin ja etiikan katsotaan toimivan osallistumispäätöstä ohjaavina arvopohjaisina tekijöinä. Järkipäisesti ajateltuna kriisin puhkeaminen ei ole kenenkään etu keskinäisistä riippuvuussuhteista johtuen, etenkin mikäli sen puhkeaminen kyetään estämään yhteistyöllä. Lisäksi yhteisteisiksi koettujen arvojen puolustaminen asettaa kansainväliseltä tasolta moraalisena vaatimuksena osallistumisesta kriisin ratkaisemiseen. Valtiolle on siis järkevintä osallistua yhteisiin ponnisteluihin kriisin rauhoittamiseksi, mikäli sillä on tarjota EU:lle jotain lisäarvoa tuovaa kriisinhallintakykyä.

Osallistumisen vapauden jättäminen sopimukseen kertoo toisaalta siitä, että jäsenvaltion ei tarvitse osallistua EU:n kriisinhallintaoperaatioon, mikäli toiminta ei edistä sen omia intressejä. Lisäksi tämä avaa myös valtiolle vaihtoehdon osallistua ainoastaan haluamallaan ja tarkkaan laskelmoidulla tavalla, mikäli sen kansalliset intressit vaativat osallistumista kriisinhallintaoperaatioon. Osallistumisvelvollisuuden puute ja edun laskelmointi sotilaallisessa kriisinhallinnassa tukee realistista ajatusta siitä, että valtiot osallistuvat erilaisiin liittoumiin edistääkseen omia etujaan.

¹³⁷ Gustav Lindström, The Headline Goal, Updated 2005, s.1

¹³⁸ Ulkoasiainministeriö, Euroopan unionin sotilaallinen kriisinhallinta, <http://formin.finland.fi/public/default.aspx?nodeid=34633&contentlan=1&culture=fi-FI#EU%20taisteluosastot> 28.2.2007 klo 10.25

Esimerkkinä tällaisesta etujen sanelemasta toiminnasta EU:n lähihistoriassa on jäsenvaltojen suhtautuminen viimeisimpään Irakin sotaan. Osa jäsenvaltioista asetti transatlanttiset suhteet etusijalle ulkopoliitikassaan ja liittyivät mukaan Yhdysvaltojen johtamaan koalitioon, loppujen kritisoidessa koalition toimia. Esimerkiksi Tanskan liittymistä koalitioon on hyvin vaikea perustella terrorismin vastaisen uhan torjumisella transatlanttisten suhteiden ylläpitämisen sijaan. EU:n kanta ei ollut Irakin suhteen yhtenäinen. Vaikka tehtävä ei ollutkaan ESS:n mukainen (ESS luotiin vasta tapahtuman jälkeen), antaa tapahtumat kuitenkin ennen kaikkea kuvan EU:n hajanaisuudesta jäsenvaltioiden intressien suhteen. Vastaava ilmiö voi tapahtua myös ESS:n mukaisia tehtäviä suoritettaessa. Tämä havainto tukee realismin mukaista näkemystä kansainvälisten suhteiden anarkisesta tilasta, jossa valtiot ajavat ensisijaisesti omaa etuaan.

Transatlanttisten suhteiden merkitys ei ole tärkeä pelkästään yksittäisille jäsenvaltioille, vaan koko EU:lle jäsenvaltojen edustajana. Useissa unionin asiakirjoissa, kuten nopean toiminnan joukkojen perustamiseen johtaneessa Petersbergin julistuksessa ja Euroopan turvallisuusstrategiassa, suurta roolia esittää transatlanttisen yhteistyön merkityksen korostaminen.¹³⁹ Tämä tukee realistista ajatusta siitä, että nopean toiminnan joukot ovat keino EU:n poliittisten intressien hoitamisessa.

Vaikka monenlaiset tehtävät ovat mahdollisia ESPD:n sotilaallisen ulottuvuuden alla, tulisi kriisinhallintajoukkojen kyetä suorittamaan kahdella tavalla yhdenaikaisia operaatioita:¹⁴⁰

1. Joukkojen tulisi kyetä yhden armeijakunnan kokoisen kriisinhallintatehtävän suorittamiseen samalla säilyttäen keinot pienen mittakaavan operaation, kuten taisteluita sisältämättömän evakuointioperaation suorittamiseen.

Tai

2. Pitkäaikaisen operaation suorittamiseen maksimaalista tasoa pienemmällä tasolla toteuttaen samanaikaisesti toista kestoltaan rajattua operaatiota.

¹³⁹ Western European Union Council of Ministers Petersberg Declaration, European Security Strategy, Puistola, Juha-Antero, Euroopan Unionin joukoille saatava pelisäännöt, Sotilasaikakauslehti, N:o 826, 10/2004

¹⁴⁰ Gustav Lindström, The Headline Goal, s.1-2

Kaikkiin Petersbergin tehtäviin sekä ESS:ssa mainittuihin tehtäviin liittyen kehotetaan muistamaan EU:n joukkojen koko.¹⁴¹ Tuo kehotus, puutteet toimintakyvyssä¹⁴², sekä edellä mainitut rajoitukset kyvyssä suorittaa yhdenaikaisia operaatioita kertoo siitä, että EU:lla ei ole kokonaisuudessaan valmiutta ryhtyä suorittamaan kovin suuria operaatioita. EU:lla on tälläkin hetkellä käynnissä suurempi operaatio Bosniassa (katso luku 3.4), jolloin muu sotilaallinen toimintakyky on asetettujen rajoitusten mukainen. Realismin kannalta tarkasteltuna EU pyrkii saavuttamaan vaikutusvaltaa kansainvälisessä politiikassa ”maksimisaavutukseen minimipanoksella”, eli pyrkimällä ottamaan vastuuta (siis lisäämään vaikutusvaltaansa), kuitenkin todellisen käytettävissä olevan sotilaallisen kriisinhallintakyvyn ollessa kovin pieni.

Onkin esitetty, että EU:n itsenäisesti suorittamat operaatiot eivät olisi merkitykseltään kovin suuria.¹⁴³

5.4.1 Operatiiviset tasot liberalismiin ja realismiin kannalta

Matalan tason tehtävät ovat pääosin liberalistisen näkökannan mukaisia, hyvinvointiin ja kansainväliseen kehitykseen tähtääviä tavoitteiltaan, mutta realistisen paradigman mukaisiakin piirteitä on havaittavissa luetelluissa tehtävissä. Mikäli nopean toiminnan joukkoja käytettäisiin kansalaisten evakuointiin, olisi toiminta ensisijaisesti tulkittavissa realistisen näkökannan mukaiseksi. Tällöin varsinaiseen kriisiin ja sen syihin ei vaikutettaisi, vaan pelkästään EU:n omat kansalaiset evakuoitaisiin turvaan. Toiminnan etuna olisi se, että varsinaiseen mahdollisesti diplomaattisesti vaikeaan ja taloudellisesti kalliiksi tulevaan kriisiin ei tarvitsisi sitoutua, vaan ainoastaan EU:n jäsenvaltioille tärkeät kansalaiset siirrettäisiin turvaan.

¹⁴¹ Declaration on European Military Capabilities, s.4, ESPD Security Newsletter, Issue 3, January 2007

¹⁴² Eu Crisis Response Capability Revised, s.24-27, Capabilities Improvement Chart 1/2006, Council Of The European Union, Weissenberg, Jon von, Strategic Sea Lift Capacity in the Common European Security and Defence Policy, Department of Strategic and Defence Studies, Series 1 no. 20, Helsinki 2002, s.50-52

¹⁴³ Marc-Andrè Ryter, Eu Capabilities for Autonomous Military Crisis Management: Possibilities and Limits, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2001, s.38

Evakuointi tapahtuisi todennäköisesti jossakin nopean toiminnan joukkojen toimintaetäisyyden ulkolaidoilla, sillä lähellä tapahtuviin kriiseihin EU pyrkii vaikuttamaan voimakkaasti.¹⁴⁴ Mikäli kriisi tapahtuisi EU:n lähellä, olisi unionin turvallisuuden kannalta tärkeää pyrkiä vaikuttamaan sen varsinaisiin syihin ja pyrkiä lopettamaan kriisi pelkän evakuointioperaation lisäksi.

Keskitason sotilaalliset tehtävät, rauhanturvaaminen, humanitaariset operaatiot ja onnettomuuksien lievennys, ovat parhaiden selitettävissä liberalistisen katsontakannan mukaan. EU:n nopean toiminnan joukoilla pyrittäisiin näissä tehtävissä lieventämään humanitääristä kärsimystä ja tukemaan maailman valtioiden rauhanomaista kehitystä kohti rauhaa. Realistisen kannan kautta tarkasteltaessa keskitason sotilaalliset tehtävät kannattaisivat ainoastaan, mikäli niillä kyettäisiin vaikuttamaan selvästi EU:n turvallisuuteen, tai jos niillä kyettäisiin saavuttamaan jotakin erityistä poliittista tai taloudellista hyötyä.

Korkean tason sotilaallisissa tehtävissä sotilaallisen voiman käyttö osapuolten pakottamiseksi EU:n tahtoon on nähtävissä sekä realistisen, että liberalistisen katsontakannan mukaiseksi toiminnaksi.

Realismin kannalta valtiot pakotetaan toimimaan EU:n tahdon mukaisesti uhkaamalla sotilaallisella voimalla sekä tarvittaessa käyttämällä sitä. Lähtökohtana olisi voimapolitiikka, jonka tavoitteena on Morgenthau'n ajatusmaailman mukainen pienen pahan suorittaminen, jotta säästyttäisiin suuremmalta pahalta (esim. jäsenvaltioiden turvallisuusuhalta). Onnistuessaan EU hyötyisi tässä tapauksessa esim. turvallisuuden lisääntymisellä, taloudellisten intressien edistämällä ja uskottavuuden lisäämisellä kansainvälisessä politiikassa. Voimannäytöllä EU todistaisi toteuttavansa tarvittaessa uhkauksensa sotilaallisen voiman käytöstä. EU:lle olisi myös mahdollista vaikuttaa alueen resurssien ja luonnonvarojen käyttöön (Katso luku 6.3.1).

Toisaalta voimankäytöllä EU helpottaisi humanitaarista ahdinkoa, vahvistaisi kansainvälistä järjestystä ja lakia maailmassa, parantaisi turvallisuuttaan, sekä

¹⁴⁴ European Security Strategy, s.7-8

vakauttaisi EU:n taloutta. Voimankäyttöä voi perustella välttämättömyydeksi kansainvälisen rauhantilan ylläpitämiseksi ja humanitäärisen kriisin estämiseksi, muiden keinojen loputtua.

Tässä vaihtoehdossa molempien koulukuntien tavoitteet ovat päällekkäisiä, eli molempia tavoitteita voidaan ajaa samalla kertaa.

5.4.2 Skenaariot liberalismiin ja realismiin kannalta

Skenaario I, *Suuren mittakaavan rauhantukemisoperaatio.*

Tämän operaation toteuttaminen on turvallisuusstrategiassa asetettujen liberalististen tavoitteiden mukainen. Mikäli nopean toiminnan joukkoja käytettäisiin osana tällaista operaatiota, olisi niiden merkityksenä tuoda kovaa sotilaallista voimaa operaation varsinaiselle suorittajalle. Tämä kertoo molempien näkökantojen mukaan siitä, että nopean toiminnan joukot ovat ulko- ja turvallisuuspolitiikan työkalu, jolla kyetään vaikuttamaan nopeasti muuttuvaan tilanteeseen.

Skenaario II, *Korkean intensiteetin humanitaarinen väliintulo.*

Taisteluosaston käyttö korkean intensiteetin humanitäärisen väliintuloon on liberalismiin kannalta katsottuna kansainvälisen oikeuden ja järjestyksen ylläpitämistä, sekä maailmanrauhan edistämistä. Lisäksi liberalistiselta kannalta katsottuna tällaisessa tehtävässä on moraalisen velvoitteen merkitys suuri, mikäli tilanne mahdollistaa joukkojen käytön. Realismin mukaan tällaiseen tehtävään ryhdyttäisiin ainoastaan kansainvälisten poliittisten ja taloudellisten intressien sanelemana.

Skenaario III, *alueellinen sotatoimi Euroopan strategisten etujen puolustamiseksi.*

Omien intressien, kuten operaation perusteluissa mainittujen hyvinvoinnin ja turvallisuuden, turvaaminen voimankäytöllä on erittäin ominaista realistisessa tulkinnassa kansainvälisistä suhteista. Erityisesti skenaariossa mainittu energian

jakelun ja hinnan kytkös hyvinvointiin näyttää toimivan reaalipolitiikan mukaisena oikeutuksena toimintaan. Lisäksi maininnat EU:n ja Yhdysvaltojen välisistä suhteista sekä poliittisesti ja sotilaallisesti merkittävän joukon tarjoamisesta kansainvälisen koalition tukemiseen, antavat käsityksen siitä, että nopean toiminnan joukkoja käytettäisiin tässä skenaariossa myös ulkopolitiikan välineinä kansainvälisten suhteiden hoitamisessa. Tässä skenaariossa on havaittavissa realistiseen katsontakantaan sisältyvä näkemys voimankäytöstä politiikan välineenä omien taloudellisten ja poliittisten intressien ajamisessa.

Skenaario IV, Joukkotuhoaseita sisältävän hyökkäyksen ehkäisy.

Tällaisessa tehtävässä nopean toiminnan joukkoja kyettäisiin käyttämään esimerkiksi rajatussa iskussa terroristien hallussa olevan materiaalin säilytyspaikkaan tai terroristien koulutuskeskukseen. Tällöin jouduttaisiin käyttämään voimaa vieraan valtion alueella oman turvallisuuden takaamiseksi. Tästä nousee esiin sekä liberalismiin, että realismiin mukaiset ajatukset EU:n ja sen jäsenvaltioiden tarpeesta taata kansalaistensa turvallisuus. Voiman käyttö vieraan valtion alueella oman turvallisuuden takaamiseksi voidaan kuitenkin nähdä ennen kaikkea realistisena voimapolitiittisena toimenpiteenä.

Skenaario V, Kotimaan puolustus.

Kotimaan puolustuksessa joukkoja käytettäisiin valtion, infrastruktuurin ja kansalaisten suojelemiseksi. Strategisena tavoitteena on molempien teoreettisten tulkintamallien kannalta ensisijaisesti kohdevaltion ja sen kansalaisten turvallisuus. Mikäli nopean toiminnan joukkoja käytettäisiin tällaisessa tehtävässä, jossa niiden merkitys ei olisi välttämättä kriittinen, olisi ERRF:n käyttö tulkittavissa ennen kaikkea poliittiseksi merkiksi EU:n vakaasta halusta tukea jäsenvaltioita niiden oman turvallisuuden saralla. Tämä on nähtävissä realismiin kannalta poliittisena tempuna suosion ja mielipiteiden kalastelussa, mutta liberalismiin kannalta ajateltuna poliittinen ele on myös merkittävä, koska se osoittaa unionin yhtenäisyyttä ja moraalista veloitetta tukea jäsenvaltioita kaikilla mahdollisilla tavoilla kriisin kohdatessa.

Käyttöperiaatteiden tarkastelu tukee havaintoa, joka ilmeni jo julkilausumien käsittelyn yhteydessä. Havainto on se, että liberalistisia ja realistisia tavoitteita kyetään saavuttamaan yhtäaikaisesti samassa operaatiossa nopean toiminnan joukkojen käytöllä.

6. Johtopäätökset ja pohdinta

6.1 Johtopäätökset

Tässä alaluvussa kokoan kaikki tutkimuksen lukujen johtopäätökset tiivistellysti.

6.1.1 Johtopäätökset luvusta: *Nopean toiminnan joukot*

Tähän mennessä suoritetuista ja parhaillaan meneillä olevia operaatioita tarkastellessa voi tulla siihen tulokseen, että EU on päässyt alkuun sotilaallisessa kriisinhallinnassa. Unionin suorittamien operaatioiden vaativuus on kasvanut EU:n kriisinhallintakyvyn kasvaessa. Operaatioilla, erityisesti operaatio Artemiksella, on ollut suuri vaikutus nopean toiminnan joukkojen kehittämisessä. EU:lla on tällä hetkellä pääosin kokemusta kohtalaisen pienikokoisista ja kestoltaan lyhyehköistä operaatioista.

EU:n kokemuksen hankkiminen lyhytkestoisilla ja taloudellisesti edullisilla operaatioilla sekä sitoutumattomuus suurempiin ja aikaa vieviin operaatioihin (pois lukien omien intressien kannalta tärkeä Althea), kertoo realismin mukaisesta lähestymistavasta maksimaalisen hyödyn saavuttamiseksi laskelmoiduilla ulkopoliittisilla toimilla.

Liberalistiselta kannalta katsottuna EU:n olisi pitänyt osallistua sotilaallisiin kriisinhallintaoperaatioihin aktiivisemmin ja suuremmalla panostuksella. Toisaalta voidaan perustella, että sotilaallinen kriisinhallinta on ainoastaan yksi keino muiden kriisinhallinnan keinojen ollessa ensisijaisia. Tästä näkökulmasta EU:n toiminta on perusteltavissa useilla sen suorittamilla ei-sotilaallisilla kriisinhallintaoperaatioilla.

Molemmista näkökohdista asiaa tarkasteltaessa täytyy pitää mielessä, että EU:n sotilaallinen kyvykkyys on vasta hyvin varhaisessa vaiheessa ja täysi nopean toiminnan valmius on saavutettu vasta tammikuussa 2007. Unionilla on paineita onnistua ensimmäisissä nopean toiminnan joukkojen tehtävissä todistaakseen kyvykkyytensä kansainvälisenä toimijana kriisinhallinnan alalla. Tämä voi johtaa siihen, että unioni osallistuu vain niihin operaatioihin, joissa onnistumisen

todennäköisyys on todella suuri. Tällöin oma intressi laitetaan kansainvälisen tarpeen edelle realismin mukaisesti.

6.1.2 Johtopäätökset luvusta: *EU:n julkilausutut tavoitteet liberalismiin ja realismiin näkökulmasta*

Perusajatus siitä, että EU:n turvallisuus-strategia perustuu tiettyihin uhkakuviin, joihin on tarvittaessa reagoitava mm. käyttämällä sotilaallista voimaa, on tulkittavissa realistisen katsomuksen mukaan. Myös liberalismi pitää turvallisuutta tärkeänä tekijänä, mutta se nostaa myös muita arvoja turvallisuuden rinnalle.

Yksittäisten valtioiden resurssit ja poliittinen painoarvo kansainvälisessä kentässä ei välttämättä riitä kaikkiin uhkiin vastaamiseen. Molempien teoreettisten katsontakantojen mukaan onkin järkevää, että valtio edesauttaa omaa turvallisuuttaan EU:n kautta.

Turvallisuus-strategian lähtökohtien retoriikka on liberalismiin mukaista. Lisäksi tekstissä on havaittavissa liberalistinen näkemys kansainvälisten organisaatioiden ratkaisevasta merkityksestä kansainvälisessä kentässä.

EU pitää itseään maailmanluokan pelaajana, joka haluaa kantaa vastuuta maailmanlaajuisesta turvallisuudesta. Oma merkitystään unioni perustelee valtavalla taloudella ja laajalla ulkopoliittisella keinovalikoimalla.

Sotilaallisen voiman luomisella EU:n keinovalikoimaan on ollut tavoitteena vaikutusmahdollisuuksien lisääminen kansainvälisessä kriisinhallinnan kentässä. Liberalismin kannalta pyrkimys lisätä vaikutusmahdollisuuksia kertoo halusta estää humanitaaristen kriisien puhkeaminen. Realismin kannalta sotilaallinen voima on välttämätön työkalu yhtenä voimapolitiikan välineenä ja keino saada lisää painoarvoa ulkopoliittisille lausunnoille.

EU:n halu ottaa suurempaa vastuuta kansainvälisestä kriisinhallinnasta merkitsee realismin kannalta pyrkimystä vahvistaa EU:n asemaa ja vaikutusmahdollisuuksia kansainvälisessä kentässä. Unionin katsotaankin olevan ainoa mahdollinen

uskottava toimija, joka voi nousta merkittäväksi avuksi Yhdysvalloille erilaisten kansainvälisten turvallisuusongelmien ratkaisemisessa. Siinä missä Javier Solana näkee EU:n kansainvälisenä auttajana, Tony Blair korostaa yksittäisen jäsenvaltion pääministerinä unionin voimapoliittista näkökantaa, ja onkin tulkittavissa, että yksittäinen jäsenvaltio pyrkii käyttämään unionia omien etujensa tavoitteluun. Myös Ranskan toimet Kongossa operaatio Artemiksen siirtämisessä EU:n alaisuuteen tukee väitettä. Tämä sopii realistiseen näkemykseen kansainvälisistä organisaatioista merkittävien valtioiden voimapolitiikan pelikenttänä.

EU:n asettama lopputavoite turvallisuusstrategialle on selvä. Se pyrkii kehittämään maailmanpoliittista kenttää kohti liberalistisen katsontakannan mukaista vahvempaa kansainvälistä yhteisöä, jossa on hyvin toimivia kansainvälisiä instituutioita ja sääntöihin perustuva kansainvälinen järjestelmä. EU pyrkii maailmaan, jossa kansainväliset järjestöt ovat valtioiden tasoa ylempinä auktoriteetteina ja jossa kansainvälistä politiikkaa säätelevät kansainväliset lait.

EU:n tavoitteet vaikuttavat pääosin liberalistisilta, mutta kuitenkin liberaalien julistusten alta on havaittavissa selkeitä realistisia tavoitteita ja toimenpiteitä. Unioni ja sen jäsenvaltiot kykenevätkin edistämään yhtäaikaaisesti sekä realistisia että liberalistisia tavoitteita nopean toiminnan joukkojen käytöllä.

6.1.3 Johtopäätökset luvusta: *ERRF:n käyttöperiaatteet liberalismiin ja realismiin näkökulmasta*

Sotilaallisen voiman käyttöön liittyen jäsenmaat päättävät itse, jos tahtovat, milloin tahtovat ja miten tahtovat joukkojansa tukea. Vaikka osallistuminen on vapaata, kriisin puhkeaminen ei ole jäsenmaiden etujen mukaista keskinäisistä riippuvuussuhteista johtuen, etenkin mikäli kriisin puhkeaminen kyetään estämään. Myös yhteisteisiksi koettujen arvojen puolustaminen asettaa moraalisen vaatimuksen osallistumisesta kriisin ratkaisemiseen. Valtiolle on siis valinnanvapaudesta huolimatta järkevää osallistua toimiin kriisin rauhoittamiseksi, mikä puolustaa liberalistista kantaa. Toisaalta takaportin jättäminen sopimukseen kertoo siitä, että jäsenvaltion ei tarvitse osallistua EU:n kriisinhallintaoperaatioon, mikäli toiminta ei ole sen omien intressien mukaista. Osallistumisvapaus antaa myös valtiolle

mahdollisuuden osallistua toimintaan tarkkaan laskelmoidulla tavalla, mikäli sen intressit vaativat osallistumista kriisinhallintaoperaatioon. Tämä on osoitus saavutettavien etujen realistisesta laskelmoinnista.

Puutteet EU:n sotilaallisessa toimintakyvyssä, kehotus muistaa unionin joukkojen koko tehtäviin liittyen ja rajoitukset kyvyssä suorittaa yhdenaikaisia operaatioita kertovat siitä, että EU:lla ei ole valmiutta ryhtyä suorittamaan kovin suuria operaatioita. EU:n operaatio Bosniassa asettaa unionin muun sotilaallisen toimintakyvyn hyvin rajalliseksi. EU pyrkii saavuttamaan vaikutusvaltaa kansainvälisessä politiikassa ”maksimisaavutuksin minimipanoksella”, eli pyrkimällä ottamaan vastuuta (siis lisäämään vaikutusvaltaansa), todellisen käytettävissä olevan sotilaallisen kriisinhallintakyvyn ollessa hyvin rajallista.

Matalan tason sotilaalliset tehtävät ovat pääosin liberalistisen näkökannan mukaisia, hyvinvointiin ja kansainväliseen kehitykseen tähtääviä tavoitteiltaan, mutta realistisen paradigman mukaisiakin piirteitä on havaittavissa luetelluissa tehtävissä. Esimerkiksi kansalaisten evakuoinnissa varsinaiseen kriisiin ja sen syihin ei vaikutettaisi, vaan pelkästään EU kansalaiset evakuoitaisiin turvaan. Etuna olisi se, että varsinaiseen mahdollisesti diplomaattisesti vaikeaan ja taloudellisesti kalliiksi tulevaan kriisiin ei tarvitsisi sitoutua, vaan ainoastaan EU:n jäsenvaltioille tärkeät kansalaiset siirrettäisiin turvaan.

Keskitalon sotilaalliset tehtävät ovat parhaiden selitettävissä liberalistisen katsontakannan mukaan. EU:n nopean toiminnan joukoilla pyrittäisiin näissä tehtävissä lieventämään humanitääristä kärsimystä ja tukemaan maailman valtioiden rauhanomaista kehitystä kohti rauhaa. Realistisen kannan kautta tarkasteltaessa keskitalon sotilaalliset tehtävät kannattaisivat ainoastaan jos niillä kyettäisiin saavuttamaan jotakin erityistä hyötyä.

Korkean tason sotilaallisissa tehtävissä sotilaallisen voiman käyttö osapuolten pakottamiseksi EU:n tahtoon on nähtävissä sekä realistisen, että liberalistisen katsontakannan mukaiseksi toiminnaksi. Realismin kannalta valtiot pakotetaan toimimaan EU:n tahdon mukaisesti uhkaamalla sotilaallisella voimalla sekä tarvittaessa käyttämällä sitä. Kyseessä on voimapolitiikka, jonka mukaan

suorittamalla pienen pahan säästyy suuremmalta pahalta (esim. jäsenvaltioiden turvallisuusuhalta). Voimannäytöllä EU saisi uskottavuutta kansainvälisissä suhteissa ja saattaisi saada mahdollisuuden vaikuttaa alueen resurssien ja luonnonvarojen käyttöön.

Toisaalta voimaa käyttämällä EU helpottaisi myös humanitaarista ahdinkoa, vahvistaisi kansainvälistä järjestystä ja lakia maailmassa, parantaisi turvallisuuttaan, sekä vakauttaisi EU:n taloutta, mikä tukee ESS:n liberaaleja tavoitteita.

White Paperin mukaisen ensimmäisen skenaarion, suuren mittakaavan rauhantukemisoperaation, toteuttaminen olisi ESS:n liberalististen tavoitteiden mukaista toimintaa. Nopean toiminnan joukkojen käyttö osana tällaista operaatiota toisi kovaa sotilaallista voimaa operaation varsinaiselle suorittajalle. Tämä kertoo molempien näkökantojen mukaan siitä, että nopean toiminnan joukot ovat ulko- ja turvallisuuspolitiikan työkalu, jolla kyetään vaikuttamaan nopeasti muuttuvaan tilanteeseen.

Taisteluosaston käyttö korkean intensiteetin humanitääriseen väliintuloon olisi kansainvälisen oikeuden ja järjestyksen ylläpitämistä, sekä maailmanrauhan edistämistä. Lisäksi tällaisessa tehtävässä on moraalisen veloitteen merkitys suuri, mikä kertoo tehtävän liberalistisista lähtökohdista. Realismin mukaan tällaiseen tehtävään ryhdyttäisiin ainoastaan kansainvälisten poliittisten ja taloudellisten intressien sanelemana.

Alueellisessa sotatoimessa Euroopan strategisten etujen puolustamiseksi kyse olisi omien intressien, kuten hyvinvoinnin ja turvallisuuden, takaamisesta voimankäytöllä. Energiapoliittisten ja taloudellisten tekijöiden kytkös hyvinvointiin toimii reaalipolitiikan mukaisena oikeutuksena toimintaan. Lisäksi tässä skenaariossa käytettäisiin nopean toiminnan joukkoja ulkopolitiikan välineinä kansainvälisten suhteiden hoitamisessa. Skenaariorissa on realistisen kannan mukainen näkemys voimankäytöstä politiikan välineenä taloudellisten ja poliittisten intressien saavuttamiseksi.

Joukkotuhoaseita sisältävän hyökkäyksen ehkäisyssä jouduttaisiin käyttämään voimaa vieraan valtion alueella oman turvallisuuden takaamiseksi. Tavoitteena on

jäsenvaltioiden turvallisuus ja koskemattomuus, joita kumpikin teoreettinen näkökulma pitää tärkeinä. Voiman käyttö vieraan valtion alueella oman turvallisuuden takaamiseksi voidaan kuitenkin nähdä ennen kaikkea realistisena voimapolitiittisena toimenpiteenä.

Kotimaan puolustuksessa joukkoja käytettäisiin valtion, infrastruktuurin ja kansalaisten suojelemiseksi. Strategisena tavoitteena on molempien teoreettisten tulkintamallien kannalta ensisijaisesti kohdevaltion ja sen kansalaisten turvallisuus. ERRF:n käyttö tällaisissa tehtävissä olisi ennen kaikkea tulkittavissa poliittiseksi merkiksi EU:n halusta tukea jäsenvaltioita niiden oman turvallisuuden saralla. Tämä on nähtävissä realismin kannalta poliittisena tempuna suosion ja mielipiteiden kalastelussa, mutta liberalismien kannalta ajateltuna poliittinen ele on myös merkittävä, koska se osoittaa unionin yhtenäisyyttä ja moraalista velvoitetta tukea jäsenvaltioita kaikilla mahdollisilla tavoilla kriisin kohdatessa.

Koottuna yhteenvedona tutkimuksen havainnoista voidaan sanoa, että ERRF on molempien teoreettisten koulukuntien kannalta ensisijaisesti EU:n työväline kansainvälisessä politiikassa. ERRF:n avulla EU pystyy reagoimaan aiempaa voimakkaammin maailmanpolitiittiseen tilanteeseen ja tapahtumiin. Se mitä työvälineellä tavoitellaan, on kuitenkin teorioiden kannalta eri asia. Liberalistisen katsontakannan mukaan ERRF:n avulla kyetään oman turvallisuuden parantamisen lisäksi rauhoittamaan maailmanpolitiittista tilannetta ennen kuin kriisi puhkeaa ja vaikuttamaan positiivisesti yllättäviin humanitäärisiin katastrofeihin. Tätä kautta pyritään vakaampaan ja turvallisempaan maailmaan, joka mahdollistaa kehityksen ja jossa vallitsee kansainvälinen laki ja järjestys. Realistille tällainen tavoite on mahdottomuus, sillä valtioiden itsekäät tavoitteet ja intressit asettavat valtiot ajamaan omaa etuaan, jolloin intressien ristiriidat aiheuttavat konflikteja kansainvälisissä suhteissa. Valtioiden yläpuolella olevan hallinnon järjestäminen on mahdottomuus, koska kansainväliset järjestöt ovat realistille voimapolitiikan pelikenttiä, jossa suuret valtiot ovat etulyöntiasemassa pienempiin valtioihin nähden. Realismin kannalta jokaisen valtion kannalta on tärkeää varautua sitä koskeviin turvallisuusuhkiin ja edistää omia intressejään. Joskus paras tapa on liittoutua. ERRF on siis realistisesta näkökulmasta EU:n voimapolitiikan lisäväline, jonka käyttämisellä

tai käyttämättä jättämisellä voidaan vaikuttaa vahvasti jäsenvaltojen omien intressien ja turvallisuuden parantamiseksi kansainvälisessä kentässä.

Liberalistiselta kannalta yksi tärkeimmistä havainnoista näyttäisi olevan se, että EU on halukas ja valmis lievittämään kansainvälisten kriisien aiheuttamaa sekasortoa ja humanitääristä ahdinkoa. Realistiselta kannalta taas yhdeksi tärkeimmistä havainnoista näyttää muodostuvan se, että EU pyrkii tietoisesti kasvattamaan vaikutusvaltaansa maailmanpoliittisena tekijänä.

Tutkimuksen edetessä on herännyt kysymys siitä, että kumpi teoria selittää paremmin nopean toiminnan joukkojen merkitystä EU:lle?

Liberalistinen paradigma selittää paremmin EU:n kriisinhallinnan ja turvallisuusstrategian kokonaisuutta, varsinkin mikäli lähtökohtana on se ajatus, että julkilausumia seuraa niiden mukaiset teot. Julkilausumissa on esitetty selkeästi liberalistinen näkemys EU:n tavoitteista ja pyrkimyksistä maailmalla. Tätä ajatusta tukee myös se, että vaikka tässä tutkimuksessa pääpaino on sotilaallisessa toiminnassa, EU:n kriisinhallintatoiminnan painopiste on ei-sotilaallisissa toimenpiteissä ja operaatioissa.

Kun tarkastelee kriisinhallinnan tavoitteita ja nopean toiminnan joukkojen käyttöperiaatteita, havaitsee, että osa niistä on paremmin selitettäessä realistisen paradigman kautta. Tästä hyvinä esimerkkeinä on ISS:n laatima skenaario alueellisesta sotatoimesta Euroopan strategisten etujen puolustamiseksi, joka ei ole kovin hyvin selitettävissä liberalistisesta näkökulmasta. Onkin todennäköistä, että liberalistisesta retoriikasta huolimatta EU:lla on myös realistisia tavoitteita joukkojen käytölle.

Käytäntö tulee lopulta osoittamaan sen kumpi valitsemistani teoreettisista tulkintamalleista selittää paremmin tavoitteita EU:n nopean toiminnan joukkojen taustalla. Käytännössä tämä tarkoittaa ERF:n käytön seuraamista pitemmällä aikavälillä samalla tarkkaillen EU:n valmiutta reagoida kaikkiin niihin kriiseihin, joihin nopean toiminnan joukoilla kyetään vaikuttamaan. Mikäli joukkoja käytetään ainoastaan silloin kun niiden käytöstä on havaittavissa selvää hyötyä talouden,

poliittisen edun tai jäsenvaltojen kansallisen turvallisuuden kannalta, on nähtävissä, että EU:n tavoitteet ovat liberalistiseen retoriikkaan puettua reaalipolitiikkaa. Mikäli taas joukkoja käytetään maailman turvallisuustilanteen vaatiessa unionin toimintaa, ja kriisin ollessa sellainen että joukoilla kyetään siihen vaikuttamaan, on havaittavissa EU:n toiminnan olevan liberalististen tavoitteiden mukaista toimintaa.

6.2 Vastaukset tutkimuskysymyksiin

Päämääränäni tutkimuksessa oli selvittää millaisia tavoitteita EU:lla on nopean toiminnan joukkojen käytölle liberalismiin ja realismiin kannalta. Päämääränäni pyrin selvittämään alla olevilla tutkimuskysymyksillä, joihin olen koonnut tutkimuksesta tiivistellyt vastaukset.

– Mitä tulkintoja voidaan tehdä liberalismiin ja realismiin kautta EU:n nopean toiminnan joukkojen merkityksestä EU:lle kansainvälisessä kentässä?

Molempien näkökantojen mukaan ERRF:n merkitys on toimia yhtenä EU:n uusista välineistä maailmanpoliittisten tavoitteiden saavuttamisessa. Teorioiden avulla avautuu erilaiset näkemykset EU:n tavoitteista. Liberalismi korostaa EU:n roolia auttajana, kun taas realismi näkee nopean toiminnan joukot osana EU:n voimapolitiikan välineistöä.

– Mitä eroa ja yhtäläisyyksiä on EU:n julkilausutuilla tavoitteilla liberalismiin ja realismiin näkökannalta?

Realismiin kannalta EU:n liberaalit julkilausumat ovat retoriikkaa, joiden takana unioni kykenee suorittamaan voimapolitiittisia toimiaan. Julkilausutuista tavoitteista realismi jakaa liberalismiin kanssa yhteisen näkemyksen EU:n turvallisuuden kehittämisen tarpeesta, jotta kyetään toimimaan paremmin nykyisiä uhkia vastaan.

– Mitkä ovat ERRF:n toiminnan tavoitteet liberalismien ja realismien kannalta mahdollisissa tulevaisuudessa tehtävissä?

Liberalismin kannalta ERRF:n toiminnan tavoitteena on toimia osana suurempaa kokonaisuutta kansainvälisen lain ja järjestyksen luomisessa ja kehityksen mahdollistajana. Realismin kannalta tehtäviä suoritetaan EU:n jäsenvaltojen turvallisuuden ja kansainvälisten intressien saavuttamiseksi, jolloin jokaisessa kriisinhallintatilanteessa on erikseen punnittava saavutettavat hyödyt.

6.3 Pohdintaa

Asiakirjoja tarkastellessa herää huomio siitä, että EU pyrkii kehittämään maailmaan demokraattisia valtioita, aivan kuten Yhdysvallat on pyrkinyt tekemään jo vuosikymmenien ajan. Yhdysvaltojen yritykset ovat hyvin usein perustuneet sotilaallisen voiman käyttöön ja liittyneet läheisesti kylmään sotaan.

Toisaalta tälläkin hetkellä USA pyrkii demokraattisen kehityksen edistämiseen mm. Afganistanissa ja Irakissa, mutta tilanne vaikuttaa hyvin vaikealta. Suhteellisen vakaan, mutta autoritaarisesti johdetun valtion sijaan kansalaiset kärsivät tällä hetkellä demokraattisesti hallitussa valtiossa sisäisestä turvattomuudesta. Irakissa tilanne lähentelee jopa sisällissotaa. Tätä voi pitää kritiikkinä liberalismien näkemykselle demokraattisten valtioiden merkityksestä rauhalle. Hyvin helposti herääkin kyyninen ajatus siitä, että toimiva autoritäärihallinto voi olla yksittäisen ihmisen kannalta parempi vaihtoehto kuin huono demokratia.

Kuitenkin EU:n keinot maailman demokraattisen kehityksen tukemisessa vaikuttavat olevan erilaisia kuin Yhdysvaltojen. EU vaikuttaa painottavan toimissaan pääosin ei-sotilaallisia keinoja ja nähtäväksi jää, onnistuuko EU levittämään hyvää demokraattista hallintoa Yhdysvaltoja paremmin, vai koituuko senkin kohtaloksi epäonnistua tavoitteidensa; rauhan, turvallisuuden ja vakauden, saavuttamisessa.

6.3.1 Yksittäinen valtio EU:n toimien kohteena: Case Kongo

Tavoitteita ja käyttöperiaatteita tarkastellessa tulee esiin enimmäkseen yleisiä kansainväliseen järjestykseen tai valtaan liittyviä huomioita. Onkin mielenkiintoista miettiä, mitä EU:n tavoitteet voisivat olla yhden erillisen valtion suhteen. Tätä miettiessäni huomioni kiinnittyi useassa lähteessä ERRF:n todennäköiseksi toiminta-alueeksi nimettyyn Afrikkaan. EU:n suorittamia tehtäviä tarkastellessani heräsi mieleeni kysymys siitä, että miksi erityisesti Kongo vaikuttaa kiinnostavan EU:ta? Kongossa on ESPD:n voimaantulon jälkeen suoritettu jo neljä operaatiota, joista kaksi on ollut sotilaallisia ja kaksi Capacity Building – tyyppisiä operaatioita.¹⁴⁵ Silmiini osuikin Javier Solanan Kongoa koskeva artikkeli Aamulehdessä, jota tarkastelin mielenkiinnolla.

Solana mainitsee artikkelissaan Kongon sijainnin Afrikan mantereeseen sydämessä, sen koon ja potentiaalisen vaurauden olevan sellaisia tekijöitä, jotka asettavat sen koko mantereen turvallisuuden kannalta etusijalle. Hän haluaa EU:n varmistavan, että maan varallisuus kyettäisiin jakamaan tasaisesti kansalaisten kesken, ja että Kongo ottaisi johtoaseman mantereella. Lisäksi hän mainitsee mm. maan kulttuuristen tekijöiden olevan osana niitä syitä, joiden takia Eurooppa haluaa Kongon demokraattisen kehityksen tielle. Myöhemmin hän mainitsee myös Euroopan historialliset ja maantieteelliset sidoksen Afrikkaan ja vakuuttaa Euroopan täyttävän oman osuutensa turvallisuuden kehittämisessä.¹⁴⁶ Osin samoja perusteluja löytyy myös EU:n ja Afrikan välisestä strategiasta, jossa myös mainitaan ERRF:n käyttö Afrikan Unionin, YK:n tai paikallisten toimijoiden rauhanponnistelujen tukemiseksi.¹⁴⁷

EU:n tavoitteet vaikuttavat olevan humanitaaristen olojen parantaminen, valtion hyvän hallinnon edistäminen sekä Kongosta aloittaen koko mantereen vakauttaminen ja kehittäminen edistämällä valtiollista kehitystä. Toimivien demokratioiden luominen tukee Woodrow Wilsonin ajatusmaailman mukaista

¹⁴⁵ Impetus, Autumn/Winter 2006, s. 12

¹⁴⁶ Javier Solana, Euroopan on sitouduttava Kongoon, Aamulehti 14.7.2006, s.20

¹⁴⁷ The EU and Africa: Towards a Strategic Partnership, Council of The European Union, Brussels, 19 December 2005, 15961/05, EU security and defence, Core documents 2005, volume VI, Chaillot paper, no. 87, ISS, March 2006, s.95-96, Nicholas Richoux, Koivula - Kauppinen ed., Promoting Peace and Security in Africa: Is the European Union Up to the Challenge, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2006, s.32-33

liberalistista lähtökohtaa, jonka mukaan demokratiat eivät sodi toisiaan vastaan. Näin EU siis pyrkii liberalistisiin tavoitteisiin: kansainväliseen kehitykseen, Afrikan Unionin ponnistelujen tukemiseen¹⁴⁸ ja rauhaan Afrikassa.

Javier Solanan selitystä tulkittaessa voi tulla myös siihen lopputulokseen, että EU pyrkii saamaan maahan haluamansa tyyppisen hallinnon sen sijaan, että valtio järjestäytyisi ”luonnollisesti”, kenties kriisien seurauksena. Toiminnan lopputuloksena voisi olla ”luonnollisen” kehityksen aikaansaamaan hallintoon verrattuna EU:lle myötämielisempi valtionhallinto, jonka kanssa EU (tai sen merkittävä jäsenvaltio, kuten Ranska) kykenisi luomaan merkittäviä kauppasuhteita. Kyseessä olisi siis reaali poliittinen toimi vaikutusmahdollisuuksien kasvattamiseksi. Lisäksi maininnat valtion koon ja potentiaalisen vaurauden merkityksestä turvallisuudelle tuo mieleen realismin mukaisen näkemyksen valtioiden eriarvoisuudesta toisiinsa nähden, Kongon painoarvo valtiona katsotaan olevan merkittävä Afrikan alueellisen voimapolitiikan kentässä.

EU pyrkii myös lausuman mukaan vaikuttamaan siihen, miten maan varallisuutta käytetään, olkoon moraalinen näkökulma mikä tahansa. Se kuinka itsenäinen valtio käyttää varallisuuttaan on sisäpoliittinen asia. EU siis pyrkii vaikuttamaan osaan maan sisäpoliittisesta päätöksenteosta omalla toiminnallaan, mikä on merkki EU:n pyrkimyksestä käyttää voimapolitiikkaa intressiensä ajamiseen. Lisäksi lausunnon mukaan EU pyrkii vahvistamaan Kongon asemaa Afrikan sisällä, mikä vaatii Kongon alueellisen vallan kasvattamista. Näistä lähtökohdista katsottaessa on tulkittavissa, että EU pyrkii kasvattamaan omaa vaikutusvaltaansa ja taloudellisia etujaan alueella välillisesti Kongon kautta.

EU:a voidaan myös käyttää omien tarkoitusperien ajamiseen Kongossa, kuten aiemmin raportissa kirjoitin (Katso luku 4.4). Ranskalla on pitkä historia Afrikan alueen vaikuttajana. Afrikka on Ranskalle tärkeä öljyn ja metallin toimittaja ja mantereella on viiden prosentin osuus maan viennistä. Lisäksi noin 240 000 Ranskalaista asuu Afrikassa, joten mantereen merkitys on Ranskalle suuri. Afrikan tapahtumien katsotaan vaikuttavan myös Ranskaan näistä syistä johtuen. Kenties

¹⁴⁸ Cedric de Coning, Hanna Ojanen ed., *Peacekeeping – Peacebuilding, Preparing for the future*, FIIA Report 14/2006, s.40

juuri tästä syystä miltei puolet Ranskan rauhanturvajoukoista palvelee Afrikassa.¹⁴⁹ Näistä näkökohdista on selvää, että Afrikka kuuluu vahvasti Ranskan intressien piiriin, Kongon ollessa yksi kohdevaltioista.

6.3.2 Arvioita ERRF:n tulevaisuudesta

Euroopan unionin sotilaallinen yhteistyö ja toimintakyky tulevat kasvamaan tulevaisuudessa, koska EU haluaa ottaa yhä enemmän vastuuta maailman kriisinhallinnasta ja koska EU:n itsenäisessä sotilaallisessa kyvykkyudessa on vielä puutteita. Lisäksi yhä useammat valtiot ovat siirtyneet kansallisissa puolustusjärjestelyissään kohti ammattimaisempaa ja kansainväliseen toimintaan suuntautuvaa toimintaa. Nopean toiminnan joukot tulevatkin olemaan keskeinen osa jäsenvaltojen sotilaallisen kyvykkyuden ja osaamisen kehittämistä, sekä osaamisen näyttämistä kansainvälisessä ympäristössä. Jäsenvaltiot tulevat hyötymään joukkojen toiminnan vaatimasta kansainvälisestä yhteistyöstä ja sotilaallisen kokemuksen hankkimisesta. Tätä kokemusta jäsenvaltiot voivat käyttää hyväkseen mm. sotilaallisen koulutuksen ja koulutusjärjestelmän kehittämisessä, sotilaallisen teollisuuden innovaatioissa ja kriisitilanteisiin liittyvien toimintamallien luomisessa.

Nopean toiminnan joukkoja tullaan luultavasti käyttämään aluksi varovasti ja operaatiot, joihin tullaan osallistumaan, arvioidaan erityisen tarkasti. Kuitenkin kokemuksen kartuttua joukkoja tullaan varmaankin käyttämään entistä aktiivisemmin kansainvälisen tilanteen sitä vaatiessa, mutta ei kuitenkaan täysin varauksetta.

Nopean toiminnan joukot kehittynevät entisestään sen jälkeen kun niiden käytöstä saadaan konkreettista kokemusta. Luultavasti muutoksia tulee tapahtumaan joukkojen organisaatiossa, kokoonpanossa ja kalustossa. Myös joukkojen strategiset, operatiiviset ja taktiset käyttöperiaatteet tulevat varmasti tarkentumaan.

¹⁴⁹ Andrew Hansen, The French Military in Africa, Backgrounder, Council of Foreign Relations, February 9, 2007, <http://www.cfr.org/publication/12578/7.3.2007>, klo 21.15

6.4 Aiheita jatkotutkimuksille

Kuten aikaisemmin jo mainitsin, tulevaisuus tulee näyttämään kumpi teoreettisista kehyksistä selittää paremmin EU:n sotilaallisen kriisinhallinnan kokonaisuutta. Tutkimusta voi jatkaa seuraamalla EU:n nopean toiminnan käyttöä todellisuudessa ja verrata sitä asetettuihin tavoitteisiin, sekä maailmalla puhjenneisiin kriiseihin. Tämä vaatii kuitenkin kohtalaisen pitkän aikavälin seuranta, jotta kyetään tekemään luotettavia havaintoja.

Toinen aihe jatkotutkimukselle voisi olla tutkimuksen kohdentaminen johonkin tiettyyn maanosaan ja yksittäiseen valtioon. Aiemmin tutkimuksessani mainitsin, että Afrikkaa pidetään nopean toiminnan joukkojen potentiaalisena toiminta-alueena ja EU:n kriisinhallinnassa huomion kohteena. Olisikin hedelmällistä tutkia tarkemmin yksittäisen valtion kannalta EU:n toimia erilaisista teoreettisista lähtökohdista. Tällöin voisi tarkastella yksityiskohtaisia, valtiota ja maanosaa koskevia asiakirjoja ja peilata alueen kehitystä ja EU:n projekteja asetettuihin tavoitteisiin.

6.5 Tutkimuskritiikki

Tutkimuksesta nousee esiin ennen kaikkea realistinen näkökulma, vaikka olen pyrkinyt käsittelemään aihetta tasapuolisesti. Tähän on syynä se, että asetetut liberaalit tavoitteet ovat itseään selittäviä, eikä niiden tulkinta uudestaan liberalistisista näkökohdista tuota juurikaan lisäarvoa. Tämä johtaa luonnollisesti siihen, että realismi, joka antaa erilaisen näkemyksen aiheeseen, nousee merkittävämpään rooliin. Tämä on tärkeää, jotta tutkimuksessa saadaan laajempi näkökulma aiheeseen.

Realismi on huono EU:n tutkimisen väline siinä mielessä, että se korostaa lähtökohtaisesti yksittäisten jäsenvaltioiden merkitystä kansainvälisessä politiikassa. Ristiriita syntyy siitä, että EU on kansainvälinen instituutio, jota käsitellään asiakirjoissa ennen kaikkea yhtenä toiminnallisena kokonaisuutena. Myös liberalismi osoitti välillä omat puutteensa, jolloin pyrin selittämään ilmiöitä realismin avulla, usein löytäen vain osittaisia vastauksia. EU:n toimia kykeneekin välillä selittämään

huomattavasti paremmin muilla kansainvälisten suhteiden tutkimisen teorioilla, vaikka tutkijana jouduin pitäytymään valitsemissani teorioissa. Muita käytännöllisiä teoreettisia tutkintamalleja unionin toimien tulkintaan olisi voinut olla vaikkapa jokin integraatioteoria tai ns. englantilaisen koulukunnan teoria.

EU asiakirjat ovat luonteeltaan hyvin yleistäviä ja niistä on hyvin vaikea löytää suoria vastauksia heränneisiin kysymyksiin, tästä hyvänä esimerkkinä on ESS.¹⁵⁰ Lisäksi se tosiasia, että nopean toiminnan joukkoja ei ole koskaan käytetty, aiheuttaa tutkimuksen validiteetille sen ongelman, että tutkijan on hyvin vaikea näyttää mitään toteen. Tällöin tutkija joutuu turvautumaan hypoteettiseen pohdiskeluun ja kertomaan mitä asiakirjojen teksti *mahdollisesti* tarkoittaa.

Osa tutkimuksen luvuista perustuu muutamaankin keskeiseen asiakirjaan, mikä aiheuttaa ongelman validiteetille. Toisaalta juuri ne asiakirjat ovat keskeisiä aiheen käsittelyn kannalta, jolloin muut lähteet eivät tarjoa juurikaan lisäarvoa tulkinnalle. Tällöin olen joutunut suorittamaan tulkintaa kohtuullisen kapealta lähde pohjalta.

Koska tutkimus on tulkintaa asiakirjoista, ongelmaksi muodostuu myös se, että tulkinta seuraa usein liberalismiin ja realismiin välisen aikaisemman keskustelun linjaa. Asiakirjoista kyetään esittämään todisteita molempien näkökantojen kannasta EU:n nopean toiminnan joukkojen merkitykselle kansainvälisessä kentässä, mutta perustelujen yleinen linja seuraa väkisin aiemmin käytyjä keskusteluja koulukuntien välillä.

¹⁵⁰ Yhteisten arvojen puolesta? Suomi ja EU:n kriisinhallinta, s.42

Lähteet

1. JULKAISEMATTOMAT LÄHTEET:

Hansen, Andrew , The French Military in Africa, Backgrounder, Council of Foreign Relations, February 9, 2007

<http://www.cfr.org/publication/12578/> 7.3.2007, klo 21.15

Stanford Encyclopedia of Philosophy, Liberalism

<http://plato.stanford.edu/entries/liberalism/> 28.2.2007 klo 10.10

Tony Blair, Speech to the Polish Stock Exchange, 6.10.2000,

<http://www.pm.gov.uk/output/Page3384.asp> 6.3.2007 klo 00.40

Ulkoasiainministeriö, Euroopan unionin sotilaallinen kriisinhallinta

<http://formin.finland.fi/public/default.aspx?nodeid=34633&contentlan=1&culture=fi-FI#EUn%20taisteluosastot> 28.2.2007 klo 10.25

2. JULKAISTUT LÄHTEET:

A Secure Europe in a Better World, European Security Strategy, Brussels 12 December 2003

Baldwin, David ed., Neorealism and Neoliberalism, the Contemporary Debate, Columbia University Press 1993

Brimmer, Esther ed., The EU's Search For A Strategic Role, ESDP and Its Implications for Transatlantic Relations, Center for Transatlantic Relations 2002

Brown, Chris, Understanding International Relations, Macmillan Press Ltd. 1997

Capabilities Improvement Chart 1/2006, Council Of The European Union

http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/esdp/89603.pdf 6.3.2007 klo 15.30

Civilian instruments for crisis management, EU European Commission Conflict Prevention and Crisis Management Unit, April 2003

Council Joint Action 2006/319/CFSP of 27 April 2006 on the European Union military operation in support of the United Nations Organisation Mission in the Democratic Republic of the Congo (MONUC) during the election process

Declaration on European Military Capabilities, Military Capability Commitment Conference, Brussels, 22 November 2004

Defence Equipment For European Crisis Management, Working Paper, POLI 123 EN

Dougherty, James, Pfaltzgraff Jr., Robert, Contending Theories of International Relations, A Comprehensive Survey, 3rd Edition, HarperCollinsPublishers, 1990

ESPD Security Newsletter, Issue 2, June 2006

ESPD Security Newsletter, Issue 3, January 2007

EU Battlegroups Fact Sheet, EU Council Secretariat, EU BG 01, November 2005

EU Crisis Response Capability Revisited, International Crisis Group, Europe Report No 160, 17 January 2005

EUFOR RD Congo: The Mission, Factsheet

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/The_mission.pdf 14.2.2007 klo 14.45

European Defence, A proposal for a White Paper, report for an independent Task Force, EUISS, May 2004

EU security and defence, Core documents 2005, volume VI, Chaillot paper, no. 87, ISS, March 2006

EU Support to the DRC During the Election Process, DRC Elections 2006 Background, Council of the European Union, General Secretariat, RDC/02/EN, June 2006

Forsberg, Tuomas, Jortikka-Laitinen, Tiina, Lähdevirta, Kimmo, Savola, Heikki, Tiilikainen, Teija, Yhteisten arvojen puolesta?, Suomi ja EU:n kriisinhallinta, Eurooppa-tiedustus, 189/2006

Frankel, Benjamin ed., Roots of Realism, Frank Cass & Co. Ltd 1996

Ginsberg, Roy H., The European Union in International Politics, Baptism By Fire, Rowman & Littlefield Publishers Inc., 2001

Helsinki European Council, 10 and 11 December 1999, Presidency Conclusions

Huldt, Kerttunen, Mörtberg, Ericsson, European Security and Defence policy, Strategic Yearbook 2006, The Swedish National Defence College

Impetus, Bulletin of the EU Military Staff, Autumn/Winter 2006

Impetus, Bulletin of the EU Military Staff, Spring/Summer 2006

Jackson, Robert, Sørensen, Georg, Introduction to International Relations, Theories and approaches, Oxford University Press 2003

Kant, Immanuel, Groundwork of the Metaphysics of Morals, Cambridge University Press, 1997

Kant -Political writings, Hans Reiss ed., Cambridge University Press, 1991

Kaskeala, Juhani, Taisteluosastojen perustaminen ei tuo muutoksia EU:n kriisinhallintatehtäviin, Puolustusvoimain komentajan esitelmä Rotarien 100-vuotisjuhlakokouksessa Turussa 23.2.2005

Kekes, John, *Against Liberalism*, Cornell University Press, 1997

Keohane, Robert O., *International Institutions and State Power*, Westview Press, 1989

Keohane, Robert O. ed., *Neorealism and its Critics*, Columbia University Press, 1986

Kerttunen, Mika, Koivula, Tommi, Jeppson, Tommy, *EU Battlegroups, Theory and Development in the Light of Finnish-Swedish Co-operation*, Department of Strategic and Defence Studies, Series 2 no. 30, Helsinki 2005

Klarevas, Louis, *Political Realism*, Harvard International Review, Vol. 26 (3), Fall 2004

<http://hir.harvard.edu/articles/1252/1/> 21.2.2007 klo 14.45

Lintonen, Raimo, *Johdatus kansainvälisen politiikan tutkimukseen*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 1996

Machiavelli, Niccolo, *The Prince*, The New American Library of World Literature Inc., 1962

Morgenthau, Hans J., *Politics among Nations, The Struggle for Power and Peace*, 3th ed., Alfred A. Knopf Inc., 1960

Ojanen, Hanna ed., *Peacekeeping – Peacebuilding, Preparing for the future*, FIIA Report 14/2006

Ortega, Martin, *Petersberg tasks, and missions for the EU military forces*, ISS, Updated february 2005

Oberle, Thierry, Le Figaro, Paris, France, June 11, 2003,
<http://www.worldpress.org/Africa/1288.cfm#down> 7.3.2007 klo 14.00

Puistola, Juha-Antero, Euroopan Unionin joukoille saatava pelisäännöt,
Sotilasaikakauslehti, N:o 826, 10/2004

Russett, Bruce, Starr, Harvey, Kinsella, David, World Politics, The Menu for Choice,
7th Edition, Wadsworth 2004

Ryter, Marc-Andrè, Eu Capabilities for Autonomous Military Crisis Management:
Possibilities and Limits, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2001

Ryter, Marc-André, Managing Contemporary Crises: A Challenge for the European
Union, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2002

Sirén, Torsti, Strategian laitokselle tehtävien tutkimusten rakenteellisia perusteita,
julkaisusarja 4, työpapereita no. 17, Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos,
Helsinki 2003

Solana, Javier, Euroopan on sitouduttava Kongoon, Aamulehti 14.7.2006, s.20 – 21

Suda, Zdenèk, Musil, Jiri, The Meaning of Liberalism, East and West, Central
European University Press 2000

Suomen osallistuminen Euroopan Unionin taisteluosastoihin, Puolustusministeriö,
puolustuspoliittinen osasto, muistio 8.12.2004

Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2004, VNS 6/2004, Valtioneuvoston
kanslian julkaisusarja 16/2004

The Headline Goal, Gustav Lindström, EUISS, Updated April 2005

The Headline Goal, Gustav Lindström, EUISS, Updated January 2007

The National Strategy of the United States of America, White House, September 2002

Thukydides, Peloponnesolaissota I (kirjat I-IV), WSOY, Porvoo 1964

United Nations Security Council, Resolution 1671 (2006), Adopted by the Security Council at its 5421st meeting, on 25 April 2006, S/RES/1671(2006)

Visuri, Pekka, Turvallisuuspolitiikka ja strategia, WSOY, Juva 1997

Weissenberg, Jon von, Strategic Sea Lift Capacity in the Common European Security and Defence Policy, Department of Strategic and Defence Studies, Series 1 no. 20, Helsinki 2002

Western European Union Council of Ministers Petersberg Declaration, Bonn, 19 June 1992

Williams, Howard, Wright, Moorhead, Evans, Tony, A Reader In International Relations And Political Theory, Open University Press 1993